МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ

Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення спеціальності І10 Соціальна робота та консультування денної та заочної форм навчання

ЛУЦЬК 2026

УДК 364.01
Т 38

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ

Директор бібліотеки _____ Н.П. Поліщук

Рекомендовано до видання вченою радою факультету цифрових, освітніх та соціальних технологій ЛНТУ, протокол № ___ від « »_____2026 року.

Голова вченої ради факультету _____Г.А. Герасимчук

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ, протокол № ___ від « »_____2026 року.

Завідувач кафедри _____ О.М. Жук

Укладач:_____О.Ю. Сільвестрова, кандидат філософських наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ

Рецензент:_____Я.М. Мартинюк, кандидат історичних наук, доцент кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ

Відповідальний за випуск:_____О.М. Жук, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри соціогуманітарних технологій ЛНТУ

Т 38 Технології соціальної допомоги. Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення спеціальності І10 Соціальна робота та консультування денної та заочної форм навчання / уклад. О.Ю. Сільвестрова. Луцьк : ЛНТУ, 2026. 44 с.

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу «Технології соціальної допомоги» з метою допомоги у підготовці до семінарських занять та самостійної роботи студентів та надання методичної допомоги у процесі виконання завдань.

Призначене для здобувачів вищої освіти спеціальності І10 Соціальна робота та консультування освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення».

.

© Сільвестрова О.Ю., 2026

Зміст

Передмова **4**

Змістовий модуль І. Теоретичні основи технології соціальної допомоги **5**

Тема 1. Технологія соціальної допомоги як галузь соціальних технологій **5**

Тема 2. Технології індивідуальної роботи та індивідуальної допомоги **6**

Тема 3. Технології групової роботи та групової допомоги **9**

Тема 4. Технології роботи в громаді, соціальна допомога на рівні громади . **10**

Тема 5. Соціальна діагностика та експертиза в технологіях соціальної допомоги **12**

Тема 6. Технології соціальної профілактики та адаптації **14**

Тема 7. Технології соціальної реабілітації та терапії **16**

Тема 8. Технології консультування та посередництва **17**

Змістовий модуль ІІ. Конкретні технології соціальної роботи та соціальної допомоги **19**

Тема 9. Технології соціальної допомоги сім'ї, яка перебуває у складних життєвих обставинах **19**

Тема 10. Технології соціальної допомоги дезадаптованим дітям і підліткам **22**

Тема 12. Технології соціальної допомоги особам з інвалідністю **26**

Тема 13. Технології соціальної допомоги особам пенсійного віку та літнім людям **28**

Тема 14. Технології соціальної допомоги учасникам війни, бойових дій та АТО (ООС) **30**

Тема 15. Технології соціальної роботи та допомоги в пенітенціарній системі **32**

Література **35**

Питання до екзамену **41**

Передмова

Змістом дисципліни «Технології соціальної допомоги» є Технології соціальної роботи, підтримки та допомоги як галузь соціальних технологій, які використовуються для оптимізації системи соціального забезпечення.

Становлення і розвиток соціальної допомоги як особливої сфери діяльності обумовлюється не тільки зростаючими потребами населення у соціальній допомозі та підтримці, але і змінами їх змісту. Соціальна допомога набуває більш індивідуального характеру, обумовленого глибокими особистісними інтересами у вирішенні соціальних проблем. Тому опанування технологіями соціальної допомоги, знання та розуміння її механізмів у сучасному світі, врахування провідного зарубіжнго досвіду та формування вітчизняної школи соціальної рообти допоможе здобувачам вищої освіти розширити і поглибити гуманітарні знання, використовувати на практиці технології соціальної допомоги.

Не менш важливо, щоб здобувачі вищої освіти мали уявлення про конкретні технологічні моделі соціальної допомоги, які формуються як наслідок духовного, культурного, соціально-політичного і економічного розвитку суспільства.

Дані методичні рекомендації мають за мету дати здобувачам вищої освіти – майбутнім соціальним працівникам – загальну підготовку для подальшого повноцінного засвоєння професійно орієнтованих дисциплін. Основним завданням організації роботи на семінарах та самостійної роботи з дисципліни «Технології соціальної допомоги» є навчити здобувачів вищої освіти свідомо працювати не тільки з навчальним матеріалом, але і з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації та самовиховання, сформувати уміння та навички постійно підвищувати кваліфікацію.

Змістовий модуль І. Теоретичні основи технології соціальної допомоги

Тема 1. Технологія соціальної допомоги як галузь соціальних технологій

Мета – знання сутності соціальних технологій, їх класифікації. Розуміння ролі соціальної технологізації в оптимізації соціального забезпечення.

Питання для обговорення:

1. Поняття та сутність соціальних технологій.
2. Багатоманітність та класифікація соціальних технологій.
3. Механізми впровадження соціальних технологій.
4. Функції технологій соціальної роботи.

Самостійна робота № 1

1. Зміст та співвідношення понять «технологія» та «соціальна технологія».
2. Особливість застосування соціальних технологій у соціальній роботі та при наданні соціальної допомоги.

Основні поняття і категорії: соціальна робота, соціальна допомога, соціальні технології.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Епель О.В., Лях Т.Л., Силантьєва І.В. Актуальні проблеми соціальної роботи. Навчальний посібник. К: «РІК-У», 2023. 420 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20Epel_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf (дата звернення: 15.04.2026)
2. Купенко О.В. Соціальна робота: від теорії до практики. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2019. 185 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c9c29ef-23a8-475d-9f26-bdc89d6935b1/content (дата звернення: 15.04.2026)
3. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

ДОДАТКОВА

1. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі ; уклад. : Гайдук Н. М., Клос Л. Є., Бік О. Я. [та ін.]. Львів : Новий Світ–2000, 2012. 616 с.
2. Іванова І. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг). К.: Університет «Україна», 2018. 302 с.
3. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.
4. Теорія і практика соціальної роботи: навчальний посібник / О.Г.Карпенко, Н.Ф.Романова. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.
5. Maiboroda O., Sushyk N., Silvestrova O., Haponchuk O. and Martyniuk Y. The

Domain of Social Services in the Twenty-First Century: Digital Transformation and Innovative Development within New Paradigms. *Premier Journal of Science* 2025;13:100096 https://premierscience.com/pjs-25-1043/ (дата звернення 03.06.2026)

Методичні рекомендації

Під час вивчення теми необхідно проаналізувати поняття «соціальні технології», «технології соціальної роботи» та «технології соціальної допомоги», визначити їх взаємозв'язок і місце в системі професійної діяльності соціального працівника. Важливо розкрити сутність соціальної технологізації як процесу впорядкування, стандартизації та оптимізації діяльності, спрямованої на вирішення соціальних проблем і задоволення соціальних потреб населення.

Необхідно охарактеризувати основні підходи до класифікації соціальних технологій, визначити критерії їх диференціації та особливості застосування залежно від рівня, об'єкта, характеру соціальної проблеми та очікуваного результату. Доцільно порівняти універсальні та спеціалізовані, загальні та часткові, діагностичні, профілактичні, реабілітаційні, адаптаційні та інші технології соціальної роботи, звернувши увагу на можливість їх комплексного застосування.

Особливу увагу слід акцентувати на механізмах упровадження соціальних технологій у практику соціальної роботи. Необхідно визначити основні етапи технологічного процесу: аналіз соціальної проблеми, визначення мети та завдань, вибір відповідних методів і засобів, організацію практичної діяльності, моніторинг та оцінювання результатів. Важливо обґрунтувати необхідність адаптації технології до конкретних соціальних, економічних, культурних та інституційних умов її застосування.

У процесі вивчення теми необхідно проаналізувати значення технологізації для оптимізації системи соціального забезпечення, підвищення адресності, доступності та якості соціальної допомоги. Доцільно визначити переваги технологічного підходу, а також можливі ризики надмірної стандартизації соціальної роботи, зокрема зниження її індивідуалізації та недостатнього врахування унікальності життєвої ситуації клієнта.

Питання для самоперевірки

1. Як співвідносяться поняття «соціальні технології», «технології соціальної роботи» та «технології соціальної допомоги»?
2. Які основні ознаки характеризують соціальну технологію як спосіб організації професійної діяльності?
3. За якими критеріями класифікують соціальні технології та які підстави такої класифікації є найбільш значущими для соціальної роботи?
4. Які структурні елементи формують соціальну технологію?
5. У чому полягає технологічний підхід до організації соціальної допомоги?
6. Які механізми забезпечують упровадження соціальних технологій у практику соціальної роботи?
7. Яку роль відіграють стандартизація та алгоритмізація у технологізації соціальної допомоги?
8. Які переваги та потенційні ризики надмірної технологізації соціальної роботи?

9. Як соціальна технологізація може впливати на доступність, якість та ефективність соціального забезпечення?

10. Які чинники необхідно враховувати під час вибору та адаптації соціальної технології до конкретної соціальної проблеми?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Компоненти та етапи технологічного процесу.
2. Функції технологій соціальної роботи.
3. Переваги і недоліки застосування технологічного підходу в практиці соціальної роботи.

Тема 2. Технології індивідуальної роботи та індивідуальної допомоги

Мета – знання загальних принципів та підходів до індивідуальної соціальної роботи та особливостей індивідуальної соціальної допомоги. Опанувати технологію ведення випадку та особливості використання соціального контракту в роботі з клієнтом.

Питання для обговорення:

1. Методи індивідуальної соціальної допомоги.
2. Основні моделі індивідуальної роботи з випадком (social casework).
3. Поняття контракту в індивідуальній роботі.
4. Державний стандарт соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах.
5. Державний стандарт соціальної послуги кризового та екстреного втручання.

Самостійна робота № 2.

1. Індивідуальне консультування як стратегія втручання в соціальній роботі.
2. Представництво інтересів клієнта.
3. Ведення професійних записів.

Основні поняття і категорії: соціальна допомога, індивідуальна соціальна робота, робота з випадком, контракт, соціальна послуга, кризове втручання, екстрене втручання, соціальний супровід, складні життєві обставини.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги кризового та екстреного втручання №z0990-16. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0990-16#Text (дата звернення: 25.06.2026)

2. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) z1243-16. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16#Text (дата звернення: 25.06.2026)

3. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів №z0127-16. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-16#Text (дата

звернення: 25.06.2026)

4. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

ДОДАТКОВА

1. Іващенко К. В., Коцур І. В. Технології соціальної роботи за місцем проживання: навч. посібник. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2015. 101 с.

2. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. комплекс / За заг. ред.: І. Д. Звєрєвої, Ж. В. Петрочко. К.: Фенікс, 2007. 528 с. URL : http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1345188352.pdf

3. Теорія і практика соціальної роботи: навчальний посібник / О.Г.Карпенко, Н.Ф.Романова. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.

Методичні рекомендації

Проаналізувати сутність індивідуальної соціальної роботи як форми професійної взаємодії соціального працівника з конкретною особою або сім'єю. Охарактеризувати основні принципи індивідуального підходу, зокрема повагу до гідності та автономії клієнта, конфіденційність, прийняття особистості, партнерство, активізацію ресурсів та орієнтацію на потреби людини.

Особливу увагу слід акцентувати на структурі технології індивідуальної роботи та послідовності її основних етапів. Необхідно визначити значення первинного звернення, встановлення професійного контакту, соціальної діагностики, оцінювання потреб і ресурсів клієнта, визначення цілей, планування втручання, реалізації індивідуального плану та оцінювання результатів. Важливо обґрунтувати необхідність системного поєднання діагностичної, консультативної, посередницької, підтримувальної та інших форм професійної діяльності.

У процесі вивчення теми необхідно проаналізувати основні моделі індивідуальної роботи з випадком (social casework), порівняти їхні теоретичні засади, цілі та способи професійного втручання. Важливо визначити можливості застосування різних моделей залежно від характеру проблеми, рівня функціонування клієнта, наявних ресурсів та соціального контексту, а також обґрунтувати значення клієнтоцентричного підходу для забезпечення результативності індивідуальної соціальної роботи.

Необхідно охарактеризувати соціальний контракт як інструмент організації партнерської взаємодії між соціальним працівником і клієнтом. Слід визначити його основні компоненти, права та обов'язки сторін, очікувані результати та умови перегляду домовленостей. Доцільно акцентувати увагу на тому, що контрактування спрямоване не лише на формальне закріплення домовленостей, а й на підвищення відповідальності та активної участі клієнта у процесі подолання складної життєвої ситуації.

Опрацювати зміст Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. Вказати на об'єкти та суб'єкти допомоги і надання послуги соціального супроводу, висвітлити принципи і зміст надання соціальної послуги соціального супроводу.

Опрацювати зміст Державного стандарту соціальної послуги кризового та

екстреного втручання, показати процедуру втручання та її основні кроки. Показати, яким чином здійснюється оцінка кризової ситуації отримувача соціальної послуги, принципи і зміст надання даної соціальної послуги.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність індивідуального підходу в соціальній роботі?
2. Які принципи визначають організацію індивідуальної соціальної роботи?
3. Які основні елементи технології індивідуальної роботи можна виокремити?
4. Яке значення має встановлення професійних відносин між соціальним працівником і клієнтом?
5. Які етапи передбачає технологія роботи з випадком (social casework)?
6. Яку роль відіграє соціальний контракт в організації індивідуальної допомоги?
7. Які переваги та обмеження має контрактна форма взаємодії з клієнтом?
8. У чому полягають особливості основних моделей social casework?
9. Як здійснюються оцінювання потреб клієнта та планування соціального втручання?
10. Які критерії можуть використовуватися для оцінювання результативності індивідуальної соціальної роботи?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Social casework: історія та сучасність.
2. Значення контракту у процедурі індивідуальної соціальної роботи та соціальної допомоги.
3. Стратегії втручання та їх особливості.

Тема 3. Технології групової роботи та групової допомоги

Мета – сформувати знання про теоретичні засади, види та технології групової соціальної роботи. Розвинути розуміння можливостей, переваг і обмежень групових форм соціальної допомоги.

Питання для обговорення:

1. Значення групової роботи у процесі надання соціальної допомоги.
2. Типи груп, призначення: групи соціалізації, групи ресоціалізації.
3. Методи і прийоми групової роботи.
4. Переваги та недоліки групової роботи.
5. Функції соціального працівника в груповій взаємодії.

Самостійна робота № 3

1. Стратегії роботи ведучого групи.
2. Керівництво групою, тренінг і фасилітація.
3. Стилі ведення групи.

Основні поняття і категорії: соціальна допомога, групова соціальна робота, соціалізація, ресоціалізація.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Іващенко К. В., Коцур І. В. Технології соціальної роботи за місцем проживання: навч. посібник. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2015. 101 с.

2. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

ДОДАТКОВА

1. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі ; уклад. : Гайдук Н. М., Клос Л. Є., Бік О. Я. [та ін.]. Львів : Новий Світ–2000, 2012. 616 с.

2. Купенко О.В. Соціальна робота: від теорії до практики. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2019. 185 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c9c29ef-23a8-475d-9f26-bdc89d6935b1/content (дата звернення: 15.URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79799/3/Kupenko_sotsialna_robota.pdf;jsessionid=6D38A40E8332C0134CF737CFDF04C963 (дата звернення: 25.06.2026)

3. Теорія і практика соціальної роботи: навчальний посібник / О.Г.Карпенко, Н.Ф.Романова. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.

Методичні рекомендації

Коротко проаналізувати історичні особливості становлення і розвитку методу групової соціальної роботи і соціальної допомоги. Звернути увагу на різні визначення груп, показати формування групових теорій під впливом соціологічних та психологічних напрямків.

Проаналізувати теоретичні засади групової соціальної роботи та визначити специфіку групи як середовища соціальної допомоги. Охарактеризувати основні функції групи, зокрема підтримувальну, комунікативну, соціалізаційну, навчальну, терапевтичну та ресурсну, а також визначити роль групової взаємодії у подоланні соціальних проблем і розвитку соціальних компетентностей учасників.

Охарактеризувати основні види груп, що використовуються у соціальній роботі, та визначити критерії їх класифікації. Доцільно порівняти групи взаємодопомоги, терапевтичні, навчальні, дискусійні, рекреаційні та інші форми групової роботи, звернувши увагу на їх цільове призначення, склад учасників, характер взаємодії та роль соціального працівника. Важливо обґрунтувати необхідність вибору форми групової роботи відповідно до потреб та можливостей її учасників.

Особливу увагу слід акцентувати на ресурсах і можливостях групової взаємодії. Необхідно визначити, яким чином група може забезпечувати емоційну підтримку, взаємне навчання, обмін досвідом, формування соціальних зв’язків та мобілізацію внутрішніх ресурсів особистості. Водночас слід проаналізувати потенційні ризики групової роботи, зокрема виникнення конфліктів, групового тиску, стигматизації окремих учасників або домінування окремих членів групи.

Звернути увагу, що робота в групі має свої переваги та недоліки. До переваг належать в першу чергу економічні (робота в групі вимагає менших затрат часу

працівника у розрахунку на одного клієнта), для учасників є можливість використання як групових, так і індивідуальних ресурсів для допомоги, групова соціальна робота відповідає як культурним, так і психологічним потребам клієнтів і т. п.).

До недоліків можна віднести: загалом складність впливу на групові процеси з боку соціального працівника, можливе зростання агресії або конформності окремих членів групи, психологічну залежність членів групи від лідера чи працівника, наявність певних протипоказань участі в груповій роботі особам з високою тривожністю, агресивністю, або навпаки, невпевненістю в собі.

У процесі вивчення теми необхідно проаналізувати роль соціального працівника на різних етапах функціонування групи: від її формування та визначення правил взаємодії до завершення роботи та оцінювання результатів. Доцільно охарактеризувати основні професійні функції фахівця, визначити способи підтримки конструктивної групової динаміки та обґрунтувати значення етичних принципів у груповій роботі. Особливу увагу слід акцентувати на необхідності забезпечення психологічної безпеки, добровільності участі та поваги до індивідуальності кожного учасника.

Дати визначення понять «керівництво», «тренінг», «фасілітація». Розкрити місце і роль групової соціальної роботи у процесі надання допомоги. Розглянути принципи типологізування груп за призначенням (групи соціалізації, групи ресоціалізації). Показати важливість дотримання в групі норм поведінки і заборон, а також контролюючу роль соціального працівника під час роботи з групою і роботи самої групи.

Пояснити методи і прийоми групової роботи (фасилітація та специфіка організації спілкування у групі, різні форми пошукової роботи, інтерактивні вправи, інтерактивні ігри тощо).

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає специфіка групової соціальної роботи порівняно з індивідуальною?
2. Які теоретичні підходи становлять основу групової соціальної роботи?
3. Які функції виконує група у процесі соціальної допомоги?
4. Які ресурси групової взаємодії можуть використовуватися соціальним працівником?
5. Які переваги групової роботи порівняно з індивідуальними формами допомоги?
6. Які обмеження та потенційні ризики групової соціальної роботи необхідно враховувати?
7. За якими критеріями можна класифікувати групи у соціальній роботі?
8. У чому полягають особливості груп взаємодопомоги, терапевтичних, навчальних та дискусійних груп?
9. Якою є роль соціального працівника на різних етапах розвитку групи?
10. Які критерії дозволяють оцінити ефективність групової соціальної роботи?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Особливості групової допомоги за У. Глассман і Л.Кейтс.
2. Стадії та цілі терапевтичного процесу у груповій роботі.

Тема 4. Технології роботи в громаді, соціальна допомога на рівні громади

Мета – сформувати знання про сучасні моделі, стратегії та методи соціальної роботи в громаді. Сформувати розуміння ролі соціального капіталу, ресурсів громади та професійної діяльності соціального працівника у розвитку територіальної громади.

Питання для обговорення:

1. Соціальна допомога та соціальний захист населення на рівні громади.
2. Практична робота в громаді: класифікація Д. Ротмана.
3. Функції та стратегії діяльності соціального працівника у громаді.
4. Особливості застосування тактики співпраці та протистояння у роботі з громадою.

Самостійна робота № 4

1. Класифікація потреб громади.
2. Принципи соціальної роботи та соціальної допомоги у громаді.
3. Методи соціальної роботи та соціальної допомоги в громаді.

Основні поняття і категорії: громада, соціальна робота в громаді, соціальне партнерство, тактика співпраці, тактика протистояння.

Література

ОСНОВНА

1. Епель О.В., Лях Т.Л., Силантьєва І.В. Актуальні проблеми соціальної роботи. Навчальний посібник. К: «РІК-У», 2023. 420 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20Epel_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf (дата звернення: 15.04.2026)
2. Іващенко К. В., Коцур І. В. Технології соціальної роботи за місцем проживання: навч. посібник. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2015. 101 с. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9ffbf02e-dbcb-4967-a947-d4f6c8d24fc4/content (дата звернення: 23.04.2026)
3. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації: Навч.-метод. комплекс / За заг. ред.: І. Д. Звєрєвої, Ж. В. Петрочко. К.: Фенікс, 2007. 528 с. URL : http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1345188352.pdf (дата звернення: 25.06.2026)
4. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.
5. Слозанська Г. І. Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи : монографія / Ганна Слозанська ; Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль : Осадца Ю. В. [вид.], 2018. 381 с.
6. Соціальна робота у територіальній громаді: теорія та практика: підручник / М. І. Пірен. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича : Рута, 2019. 327 с.

ДОДАТКОВА

1. Іванова І. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг). К.: Університет «Україна», 2018. 302 с.

2. Семигіна Т., Палатна Д. Підхід, орієнтований на сильні сторони, у роботі з територіальними громадами: огляд міжнародної практики. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2022. *Вип.*1(8). С. 123–135. DOI: https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(8).2022.262681

3. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/21626/7/Social_work_P1_Il.pdf (дата звернення: 25.06.2026)

4. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с. Розділ 4.

5. Теорія і практика соціальної роботи: навчальний посібник / О.Г.Карпенко, Н.Ф.Романова. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.

6. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. О. Поляничко, А. В. Кирилюк. Суми: ФОП Цьома, 2020. 336 с. URL: https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bbcd1b45-6839-4f5c-8e15-285c7fb88914/content (дата звернення: 15.04.2026)

Методичні рекомендації

Під час вивчення теми необхідно проаналізувати громаду як важливе середовище організації соціальної допомоги та визначити особливості переходу від індивідуально орієнтованої до громадоцентричної соціальної роботи. Показати становлення і розвиток соціальної роботи та соціальної допомоги на рівні громад, вказати на його особливості.

Проаналізувати класифікацію громад за Д.Ротманом (місцевий розвиток або розвиток населеного пункту, соціальне планування, соціальна дія), дати коротку характеристику кожного з етапів. Висвітлити три моделі практичної діяльності соціального працівника в громаді (за Д. Ротманом): місцевого розвитку, соціального планування, соціальної дії.

Описати функції соціального працівника у громаді (діагностична, прогнозуюча, перетворююча, організаторська, комунікативна, превентивна, правозахисна) та стратегію його діяльності в залежності від моделей практичної діяльності соціального працівника у громаді (модель місцевого розвитку – стратегія залучення широкого кола людей до визначення та розв'язання власних проблем; модель соціального планування – стратегія збору інформації щодо проблем та прийняття рішень щодо перспективного розвитку; модель соціальної дії - стратегія визначення проблем та мобілізація людей на дії).

Дати характеристику методів роботи та допомоги в громаді (основні і вторинні. Основні: ведення випадку (casework), кейс-менеджмент, метод екстреного втручання, метод соціальної роботи з групою, метод організації громад.. Вторинні: методи

соціального забезпечення в громаді, методи соціальної дії та соціальних досліджень.

Охарактеризувати основні види ресурсів громади – людські, матеріальні, інформаційні, інституційні, організаційні та культурні – та визначити можливості їх мобілізації для вирішення соціальних проблем.

Особливу увагу слід акцентувати на понятті соціального капіталу громади та його значенні для розвитку соціальної взаємодії. Необхідно проаналізувати роль довіри, взаємності, соціальних мереж, громадської участі та горизонтальних зв'язків у формуванні спроможності громади до самостійного вирішення соціальних проблем. Важливо обґрунтувати значення залучення мешканців до визначення пріоритетів соціального розвитку та прийняття рішень щодо організації соціальної допомоги.

Необхідно охарактеризувати основні моделі соціальної роботи в громаді та порівняти їх за цілями, способами організації діяльності та характером участі населення. Доцільно визначити роль соціального працівника як організатора, фасилітатора, консультанта, посередника, захисника інтересів окремих груп та агента соціальних змін. Слід акцентувати увагу на необхідності партнерської взаємодії соціальних служб, органів місцевого самоврядування, громадських організацій, волонтерських ініціатив та самих мешканців громади.

У процесі вивчення теми необхідно проаналізувати основні стратегії та тактики діяльності соціального працівника в громаді, визначити умови їх вибору та застосування. Особливу увагу слід акцентувати на тактиках співпраці та протистояння, порівняти їх потенційні можливості й обмеження та обґрунтувати доцільність їх використання залежно від характеру соціальної проблеми, співвідношення інтересів різних груп та готовності суб'єктів до конструктивної взаємодії.

Питання для самоперевірки

1. Що розуміють під ресурсами громади та які їх основні види?
2. У чому полягає сутність соціального капіталу громади та яке значення він має для соціальної роботи?
3. Які основні моделі соціальної роботи в громаді можна виокремити?
4. Чим відрізняються підходи до розвитку громади, соціального планування та соціальної дії?
5. Які професійні ролі може виконувати соціальний працівник у процесі роботи з громадою?
6. Які методи використовуються для вивчення потреб та мобілізації ресурсів громади?
7. У чому полягає значення участі мешканців у вирішенні соціальних проблем громади?
8. Які стратегії та тактики може використовувати соціальний працівник у роботі з громадою?
9. За яких умов доцільним є застосування тактики співпраці, а за яких – тактики протистояння?
10. Які чинники визначають ефективність соціальної роботи на рівні територіальної громади?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Тактики співпраці та протистояння у роботі з громадою.
2. Особливості проектів соціальної дії в громаді.
3. Роль соціального працівника у соціальній мобілізації громади.

Тема 5. Соціальна діагностика та експертиза в технологіях соціальної допомоги

Мета – знання та розуміння соціальної діагностики та експертизи як технологій соціальної допомоги. Опанувати методи, етапи та організаційні засади проведення діагностичних і експертних процедур.

Питання для обговорення:

1. Поняття, сутність, види, проблеми і принципи соціальної діагностики.
2. Технологічний процес діагностики в соціальній роботі: етапи та особливості.
3. Поняття та специфіка соціальної експертизи і межі її застосування.
4. Процедура замовлення соціальної експертизи, її етапи.
5. Підготовка експертного висновку (експертного спостереження, проектної розробки).

Самостійна робота № 5

1. Важливість діагностики середовища для соціального працівника.
2. Порядок замовлення соціальної експертизи.

Основні поняття і категорії: соціальна діагностика, соціальна експертиза, експертний висновок.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 232с.

2. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

ДОДАТКОВА

1. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі ; уклад. : Гайдук Н. М., Клос Л. Є., Бік О. Я. [та ін.]. Львів : Новий Світ–2000, 2012. 616 с.

2. Організація соціальної роботи з різними групами клієнтів [Текст] : метод. посіб. / МОН України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького, ННІ пед. освіти, соц. роботи і мистецтва. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2013. 346 с.

Методичні рекомендації

Проаналізувати соціальну діагностику як важливий елемент технологічного процесу соціальної допомоги та визначити її місце у професійній діяльності

соціального працівника. Охарактеризувати мету, завдання, принципи та основні рівні соціальної діагностики, а також визначити її значення для виявлення соціальних проблем, потреб, ресурсів та чинників, що впливають на життєву ситуацію особи, сім'ї або соціальної групи. Звернути увагу на технологічних особливостях діагностики у соціальній роботі. охарактеризувати принципи соціальної діагностики (клієнтоцентризму, об'єктивності, ефективності, конфіденційності, системності, верифікації інформації, наукової обґрунтованості, ненанесення шкоди тощо).

Звернути увагу на методи соціальної діагностики та вимогах до їх професійного використання. Охарактеризувати методи спостереження, бесіди, інтерв'ювання, аналізу документів, соціометрії, анкетування та інші методи збору й аналізу інформації. Важливо визначити послідовність технологічного процесу діагностики: збір інформації, її систематизація та аналіз, формулювання діагностичних висновків, визначення проблем і ресурсів, прогнозування можливих змін та використання результатів для планування соціальної допомоги.

Проаналізувати поняття соціальної експертизи, її призначення та відмінності від соціальної діагностики. Визначити основні напрями та межі застосування соціальної експертизи, визначити випадки, у яких експертне оцінювання є необхідним для прийняття обґрунтованих соціальних рішень. Слід акцентувати увагу на вимогах до об'єктивності, компетентності, незалежності та аргументованості експертних висновків.

У процесі вивчення теми необхідно охарактеризувати основні організаційні моделі соціальної експертизи та порядок її замовлення і проведення. Важливо визначити критерії підбору експертів, зокрема професійну компетентність, досвід, спеціалізацію, незалежність та відсутність конфлікту інтересів. Доцільно порівняти можливості соціальної діагностики та експертизи в системі соціальної допомоги й обґрунтувати необхідність дотримання етичних і професійних стандартів під час використання отриманих результатів.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність соціальної діагностики як технології соціальної допомоги?
2. Які завдання вирішує соціальна діагностика у процесі професійної діяльності соціального працівника?
3. Які рівні соціальної діагностики можна виокремити та чим вони відрізняються?
4. Які методи використовуються для здійснення соціальної діагностики?
5. Які етапи включає технологічний процес соціальної діагностики?
6. Які вимоги висуваються до достовірності та об'єктивності діагностичної інформації?
7. У чому полягає сутність соціальної експертизи та чим вона відрізняється від соціальної діагностики?
8. У яких випадках виникає потреба у проведенні соціальної експертизи?
9. Які організаційні моделі соціальної експертизи можуть застосовуватися?
10. Які критерії слід враховувати під час відбору експертів та організації експертного оцінювання?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Критерії та показники у соціальній діагностиці.
2. Кількісні та якісні методи соціальної діагностики.
3. Соціальна експертиза та технології визначення ефективності соціальної роботи.

Тема 6. Технології соціальної профілактики та адаптації

Мета – знання та розуміння технологій соціальної профілактики та соціальної адаптації, закономірності соціальної адаптації, дезадаптації та реадаптації. Сформувати розуміння сучасних технологій адаптаційної підтримки різних категорій населення.

Питання для обговорення:

1. Сутність, види, методи та принципи соціальної профілактики. Профілактичні програми в соціальній роботі.
2. Технології профілактики адиктивної поведінки.
3. Поняття соціальної адаптації, дезадаптації та реадаптації.
4. Технології соціальної адаптації.

Самостійна робота № 6

1. Державний стандарт соціальної послуги адаптації.
2. Державний стандарт соціальної послуги профілактики .

Основні поняття і категорії: соціальна профілактика, адиктивна поведінка, соціальна адаптація, соціальна дезадаптація, реадаптація.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.
2. Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації № z0665-15, чинний, поточна редакція від 13.10.2017. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15#Tex t (дата звернення 20.02.2021 р.)
3. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики z1155-15, чинний, поточна редакція – Прийняття від 10.09.2015. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15#Text (дата звернення: 25.06.2026)

ДОДАТКОВА

1. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі ; уклад. : Гайдук Н. М., Клос Л. Є., Бік О. Я. [та ін.]. Львів : Новий Світ–2000, 2012. 616 с.
2. Пєша І.В., Сопівник І.В., Галайдюк В.В., Кошук О.Б. Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю. Навчальний посібник. Київ: Компринт, 2023. 449 с. URL :

https://dglib.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2a3e3f4c-7e1b-4c24-b396-e06fe59daef5/content (дата звернення: 25.06.2026)

3. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с. Розділ 4.

Методичні рекомендації

Проаналізувати сутність соціальної профілактики як системи заходів, спрямованих на попередження або зменшення ймовірності виникнення соціальних проблем, негативних явищ і соціальних ризиків. Дати характеристику об'єкта та суб'єкта профілактичної діяльності, визначити основні рівні соціальної профілактики та їхнє співвідношення з етапами виникнення і розвитку соціальної проблеми. Особливу увагу слід акцентувати на відмінностях між первинною, вторинною та третинною профілактикою та можливостях їх комплексного застосування.

Пояснити суть завдань соціальної профілактики. Пояснити зміст принципів соціальної профілактики (принцип системності, стратегічної цілісності, багатоаспектності, ситуаційної адекватності профілактичної діяльності, континуальності, солідарності, легітимності, полімодальності і максимальної диференціації).

Необхідно проаналізувати основні методи соціальної профілактики, зокрема інформаційно-просвітницькі, консультативні, соціально-педагогічні, організаційні, правові та соціально-економічні заходи. Доцільно визначити особливості вибору профілактичних технологій залежно від цільової групи, характеру соціального ризику та рівня його поширення. Важливо обґрунтувати значення раннього виявлення соціальних ризиків і своєчасного втручання для запобігання поглибленню складних життєвих обставин.

Дати визначення адиктивної поведінки та коротку характеристику її форм: хімічні форми адиктивної поведінки (тютюнопаління; пияцтво та алкоголізм; наркоманія; токсикоманія), нехімічні форми (ігрова залежність; Internet-залежність; працеголізм; адикція відносин; спортивна адикція; адикція до втрати грошей; ургентна адикція; адиктивний фанатизм; «стан перманентної війни»; синдром Тоада) та проміжні форми (невротична анорексія; булімія). Розкрити зміст профілактичної діяльності адиктивної поведінки.

У процесі вивчення теми необхідно проаналізувати поняття соціальної адаптації, дезадаптації та реадаптації, визначити їх взаємозв'язок і відмінності. Слід охарактеризувати основні стадії та форми соціальної адаптації, визначити чинники, які сприяють або перешкоджають успішному пристосуванню особи до змінених соціальних умов. Звернути увагу, що соціальна адаптація є не лише процесом пристосування особи до середовища, а й процесом активної взаємодії з ним та використання власних і соціальних ресурсів.

Охарактеризувати основні стратегії соціальної адаптації та проаналізувати їх залежність від особистісних ресурсів, характеристик соціального середовища й характеру життєвих змін. Визначити основні технології соціальної адаптації, зокрема соціальне консультування, соціальний супровід, посередництво, соціально-психологічну підтримку, сприяння працевлаштуванню та відновленню соціальних

зв’язків. Доцільно порівняти технології профілактики та адаптації й обґрунтувати необхідність їх поєднання у системі соціальної допомоги.

Розкрити суть технології соціальної адаптації, дати характеристику її видів (активна і пасивна; соціально-медична, соціально-психологічна, соціально-педагогічна, професійна, трудова, адаптація до соціального середовища). Пояснити механізми соціальної адаптації (когнітивний, емоційний, практичний).

Проаналізувати зміст Державних стандартів соціальної послуги профілактики та адаптації. Зосередити увагу на превентивному характері послуги соціальної профілактики: вона має бути спрямована не лише на реагування на вже наявну проблему, а й на попередження її виникнення або поглиблення. Проаналізувати, яким чином стандарт забезпечує перехід від реактивної моделі соціальної допомоги до превентивної. Під час аналізу Державного стандарту соціальної послуги адаптації порівняти поняття «соціальна адаптація» як соціальний процес і «соціальна послуга адаптації» як стандартизовану професійну технологію. Це дозволить показати, як теоретичне поняття трансформується у конкретний алгоритм соціальної роботи. Акцентувати увагу на індивідуалізації соціальної адаптації та врахуванні особистісних, соціальних і середовищних ресурсів отримувача; визначити, які показники можуть свідчити про успішність соціальної адаптації.

Проаналізувати Державний стандарт соціальної послуги профілактики та Державний стандарт соціальної послуги адаптації за такими критеріями: мета, отримувачі, соціальні проблеми, основні завдання, зміст послуги, форми та методи роботи, етапи надання, роль соціального працівника, очікувані результати та критерії якості.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність соціальної профілактики та яке її місце в системі соціальної допомоги?
2. Хто або що може виступати об’єктом соціальної профілактики?
3. Які рівні соціальної профілактики виділяють та чим вони відрізняються за своїми завданнями?
4. Які методи соціальної профілактики використовуються у практиці соціальної роботи?
5. У чому полягає відмінність між первинною, вторинною та третинною профілактикою?
6. Що розуміють під соціальною адаптацією та які чинники впливають на її успішність?
7. Чим відрізняються поняття «соціальна адаптація», «дезадаптація» та «реадаптація»?
8. Які стадії та форми соціальної адаптації можна виокремити?
9. Які стратегії соціальної адаптації використовують особи у процесі пристосування до змінених умов життєдіяльності?
10. Які технології соціальної роботи сприяють успішній адаптації та відновленню соціального функціонування особи?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Технології соціальної профілактики: сутність, принципи та напрями реалізації.
2. Соціальна адаптація як технологія соціальної роботи: теоретичні засади та практичні підходи.
3. Інноваційні технології профілактики соціальних ризиків у сучасному суспільстві.
4. Роль соціального працівника у здійсненні соціальної профілактики та адаптації особистості.

Тема 7. Технології соціальної реабілітації та терапії

Мета – розуміння змісту та специфіки соціальної реабілітації та соціальної терапії. Розвинути розуміння комплексного підходу до відновлення соціального функціонування особистості.

Питання для обговорення:

1. Поняття соціальної реабілітації, її різновиди.
2. Основні технології соціальної реабілітації. Реабілітація осіб з інвалідністю.
3. Поняття соціальної терапії.
4. Основні технології соціальної терапії.

Самостійна робота № 7

1. «Портрет клієнта» соціальної реабілітації.
2. Сфера застосування соціальної терапії.

Основні поняття і категорії: соціальна реабілітація, соціальна терапія, особа з інвалідністю, інтернатний заклад..

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Організація соціальної роботи з різними групами клієнтів [Текст] : метод. посіб. / МОН України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького, ННІ пед. освіти, соц. роботи і мистецтва. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім.Б.Хмельницького, 2013. 346с.
2. Про затвердження Державного стандарту соціальної інтеграції та реінтеграції бездомних осіб z1671-13, чинний, поточна редакція – Прийняття від 19.09.2013. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1671-13/print1389886681984196#Text (дата звернення: 25.06.2026)
3. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

ДОДАТКОВА

1. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі ; уклад. : Гайдук Н. М., Клос Л. Є., Бік О. Я. [та ін.]. Львів : Новий Світ–2000, 2012. 616 с.

2. Капська А. Й. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : навч. посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 232с.

Методичні рекомендації

Під час вивчення теми необхідно проаналізувати поняття соціальної реабілітації, визначити її мету, завдання, принципи та місце в системі соціальної допомоги. Необхідно охарактеризувати основні різновиди соціальної реабілітації та визначити особливості їх застосування щодо різних категорій отримувачів соціальної допомоги. Особливу увагу слід акцентувати на розумінні реабілітації як комплексного процесу відновлення або розвитку здатності особи до повноцінного соціального функціонування та участі в суспільному житті.

Охарактеризувати основні технології соціальної реабілітації та проаналізувати їх спрямованість на відновлення соціальних зв'язків, самостійності, соціальних ролей і життєвих перспектив людини. Доцільно визначити можливості використання соціально-побутової, соціально-психологічної, соціально-педагогічної, професійної та інших форм реабілітації. Звернути увагу та особливості соціальної реабілітаццїї осіб з інвалідінстю. Важливо обґрунтувати необхідність індивідуалізації реабілітаційного процесу з урахуванням потреб, ресурсів та потенціалу конкретної особи.

Дати визначення соціальної терапії, пояснити зміст її основних видів (індивідуальна, групова, сімейна, трудова, самовиховання, соціотерапія, ігрова, арт-терапія та ін.) та функцій (надання людині або групі реальної допомоги задля розв'язання гострих проблем і виходу з важкого чи деструктивного стану, відстоювання законних інтересів клієнта та представлення його потреб перед різними організаціями й структурами, від яких залежить його добробут, розкриття прихованого потенціалу, здібностей та ресурсів особистості для її подальшої самостійної адаптації та поліпшення якості життя).

Проаналізувати її сутність, мету та завдання, визначити її місце серед інших технологій соціальної допомоги. Охарактеризувати основні форми й технології соціальної терапії, спрямовані на подолання або пом'якшення соціально зумовлених проблем, відновлення соціальної активності та оптимізацію взаємодії особистості із соціальним середовищем.

Дати порівняльну характеристику технологіям реабілітації та терапії за метою, об'єктом, характером впливу та очікуваними результатами. Важливо визначити умови ефективного застосування реабілітаційних і терапевтичних технологій, акцентувати увагу на необхідності міждисциплінарного підходу та взаємодії різних фахівців. Обґрунтувати значення оцінювання проміжних і кінцевих результатів соціальної реабілітації та терапії для коригування індивідуальної програми допомоги.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність соціальної реабілітації та які її основні цілі?
2. Які різновиди соціальної реабілітації можна виокремити?
3. Які категорії осіб найбільшою мірою потребують соціальної реабілітації?
4. Які основні технології соціальної реабілітації застосовуються у соціальній роботі?
5. У чому полягає значення комплексного підходу до соціальної реабілітації?

6. Що розуміють під соціальною терапією та яким є її місце серед технологій соціальної допомоги?

7. Які основні технології соціальної терапії використовуються у практиці соціальної роботи?

8. У чому полягають відмінності між соціальною реабілітацією та соціальною терапією?

9. Які чинники впливають на ефективність реабілітаційних і терапевтичних технологій?

10. За якими критеріями можна оцінити результати соціальної реабілітації та терапії?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Соціальні бар'єри та соціальна реабілітація.
2. Соціальна реабілітація: поняття, об'єкти, організація, нормативне правове забезпечення.
3. Технологія соціальної реабілітації: зміст, види, принципи, рівні, методи.
4. Форми роботи у соціальній терапії.
5. Групова соціальна терапія.

Тема 8. Технології консультування та посередництва

Мета – знання та розуміння технологій соціального консультування та посередництва, особливостей застосування у практичній діяльності соціального працівника. Опанувати принципи, види та етапи консультативної і посередницької діяльності соціального працівника.

Питання для обговорення:

1. Консультування як технологія соціальної роботи та соціальної допомоги. Типи і види консультування.
2. Вимоги до соціального працівника як консультанта.
3. Особливості консультування окремих категорій клієнтів.
4. Поняття, особливості та форми соціального посередництва. Технологія посередництва.

Самостійна робота № 8

1. Опрацювати Державний стандарт соціальної послуги консультування.
2. Опрацювати Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації).

Основні поняття і категорії: консультування, соціальне посередництво, медіація.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Панок В. Г., Ткачук І. І. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій: посібник. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи,

2019. 144 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718798/1/Konsultuvannya_2019.pdf (дата звернення: 11.05.2025).

2. Прийняття рішення про надання соціальної послуги з консультування. *Департамент соціальної політики Чернівецької міської ради:* веб-сайт. URL: https://dsp.city.cv.ua/posluhy/sotsialni-posluhy/sotsposluhy-z-konsultuvannia (дата звернення: 18.06.2026).

3. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги консультування: затв. наказом Міністерства соціальної політики України від 02.07.2015 р. № 678. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text (дата звернення: 15.11.2024).

4. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги посередництва (медіації) z1243-16. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1243-16#Text (дата звернення: 25.06.2026)

5. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги представництва інтересів №z0127-16. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-16#Text (дата звернення: 25.06.2026)

6. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

ДОДАТКОВА

1. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі ; уклад. : Гайдук Н. М., Клос Л. Є., Бік О. Я. [та ін.]. Львів : Новий Світ–2000, 2012. 616 с.

2. Марущенко О. В., Макар Л. М. Організація надання фахівцями соціальної роботи послуги консультування сім'ям з дітьми. *Вісник Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка.* 2024. С. 121-123. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0591c1a0-c97f-4c54-95fe-c0b62b2684f4/content (дата звернення: 18.06.2026).

3. Пашко Т., Гліченко О. Консультування клієнтів під час надзвичайної ситуації: Рекомендації для працівників на місцях/за ред. В. Чернобровкіної; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». Київ: НаУКМА, 2023. 20 с. URL: https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10241/2023_%d0%9a%d0%be%d0%bd%d1%81%d1%83%d0%bb%d1%8c%d1%82%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%ba%d0%bb%d1%96%d1%94%d0%bd%d1%82%d1%96%d0%b2%20%d0%bf%d1%96%d0%b4%20%d1%87%d0%b0%d1%81%20%d0%9d%d0%a1.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 18.06.2026)

4. Пєша І.В., Сопівник І.В., Галайдюк В.В., Кошук О.Б. Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю. Навчальний посібник. Київ: Компринт, 2023. 449 с. URL : https://dglib.nubip.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2a3e3f4c-7e1b-4c24-b396-e06fe59daef5/content (дата звернення: 25.06.2026)

5. Соціальна послуга консультування. *Національна соціальна сервісна служба України:* веб-сайт. URL: https://nssu.gov.ua/news/sotsialna-posluha-konsultuvannia (дата звернення: 18.06.2026).

6. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.

7. Суліцький В., Швед О. Консультування в соціальній роботі: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий дім «Вініченко», 2023. 240 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/376713883_KONSULTUVANNA_V_SOCIALNIJ_ROBOTI_Navcalno-metodicnij_posibnik (дата звернення: 18.06.2026).
8. Чернета С., Карпінська Н. Медіація як спосіб вирішення соціальних конфліктів. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. № 4. С. 68–74. DOI: https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.10 (дата звернення: 07.05.2026)

Методичні рекомендації

Під час вивчення теми необхідно проаналізувати соціальне консультування як технологію професійної допомоги, спрямовану на підтримку особи у визначенні проблеми, пошуку можливих способів її вирішення та активізації власних ресурсів. Охарактеризувати основні принципи консультування: доцільність і цілеспрямованість, добровільність і ненав'язливість, ефективність, методична грамотність і компетентність., визначити його цілі, завдання та етапи. Описати етапи консультування: вияв причин, що спонукали клієнта звернутися за консультацією; аналіз, оцінка і діагностика проблеми; формулювання проблеми і визначення цілей консультації; встановлення стратегії і плану дій; здійснення відповідних дій; оцінка результатів консультації і висновки.

Особливу увагу слід акцентувати на професійній позиції консультанта, дотриманні конфіденційності, безоцінночному ставленні до клієнта, повазі до його автономії та недопущенні нав'язування готових рішень.

Необхідно охарактеризувати професійні та особистісні вимоги до соціального працівника як консультанта, визначити значення комунікативної компетентності, навичок активного слухання, емпатії, професійної рефлексії та здатності встановлювати довірливі відносини. Доцільно проаналізувати основні типи та види консультування, порівняти їх за характером взаємодії, тривалістю, спрямованістю та способами роботи з клієнтом. Окремо слід акцентувати увагу на особливостях консультування різних категорій клієнтів та необхідності адаптації консультативної технології до їхніх потреб і життєвих обставин.

Вказати на особливості консультування окремих категорій клієнтів, показати специфічні моменти різних видів консультування (сімейне, консультування з питань зайнятості, кризове, консультування жертв насильства, осіб із залежністю, із суїцидальними нахилами і т.п.).

Спираючись на Державний стандарт соціальної послуги консультування розкрити його основні завдання і технологічні процедури.

Дати визначення соціального посередництва, його характерні ознаки.

Охарактеризувати форми соціального посередництва та визначити роль соціального працівника у встановленні конструктивної взаємодії між клієнтом, соціальними службами, державними установами, громадськими організаціями та іншими суб'єктами соціальної допомоги. Важливо обґрунтувати значення посередництва для забезпечення доступу клієнта до необхідних ресурсів і послуг.

Необхідно охарактеризувати основні етапи технології посередництва: визначення проблеми та потреб, встановлення зацікавлених сторін, аналіз

можливостей взаємодії, організацію комунікації, пошук прийнятних рішень та оцінювання результатів. Доцільно порівняти консультування та посередництво як технології соціальної допомоги, визначити їх спільні та відмінні характеристики. Особливу увагу слід акцентувати на етичних межах посередницької діяльності, нейтральності та недопущенні конфлікту інтересів соціального працівника.

Описати технологію посередництва, спираючись на Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації). Звернути увагу, що у даному документі посередництво (медіація) визначається як «метод розв'язання конфліктів/спорів, за допомогою якого дві або більше сторін конфлікту/спору намагаються в межах структурованого процесу за участю посередника/медіатора досягти згоди для його розв'язання» (Державний стандарт соціальної послуги посередництва (медіації), 2016).

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність соціального консультування як технології соціальної допомоги?
2. Які професійні та особистісні вимоги висуваються до соціального працівника-консультанта?
3. Які основні типи та види соціального консультування можна виокремити?
4. У чому полягають особливості директивного та недирективного консультування?
5. Які особливості необхідно враховувати під час консультування різних категорій клієнтів?
6. Які етапи передбачає технологія соціального консультування?
7. Що розуміють під соціальним посередництвом та якими є його основні функції?
8. Які форми соціального посередництва застосовуються у соціальній роботі?
9. Які етапи включає технологія соціального посередництва?
10. Які професійні та етичні вимоги необхідно дотримуватися соціальному працівнику під час посередництва?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Значення медіації у наданні соціальної допомоги.
2. Психологічні чинники та їх роль у процесі консультування.

Змістовий модуль ІІ. Конкретні технології соціальної роботи та соціальної допомоги

Тема 9. Технології соціальної допомоги сім'ї, яка перебуває у складних життєвих обставинах

Мета – сформувати знання про сучасні технології соціальної роботи із сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах. Сформувати розуміння особливостей соціального супроводу, профілактики сімейного неблагополуччя та підтримки молоді.

Питання для обговорення:

1. Сучасна сім'я та причини і наслідки порушення її функціонування.
2. Технології соціальної допомоги сім'ям різного типу:
2.1. Соціальна робота та соціальна допомога молодим сім'ям;
2.2. Соціальна робота та соціальна допомога конфліктній сім'ї;
2.3. Соціальна робота та соціальна допомога сім'ї з відхиленнями у сімейному вихованні (гіперопіка, бездоглядність, емоційне відштовхування дітей з боку батьків, застосування «каральної педагогіки» тощо).
3.Технологія консультативної соціально-педагогічної допомоги сім'ї.

Самостійна робота № 9

1. Діагностування складних життєвих обставин.
2. Вимоги до соціального працівника у процесі реалізації допомоги сім'ї, яка перебуває у складних життєвих обставинах.

Основні поняття і категорії: сім'я, складні життєві обставини, конфліктна сім'я, пасивна сім'я.

ЛІТЕРАТУРА
ОСНОВНА

1. Державний стандарт соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах: Наказ Міністерства соціальної політики України выд 31.03.2016 р. № 318. Дата оновлення: 01.07.2022. URL: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0621-16#Text (дата звернення: 09.01.2026)
2. Державний стандарт соціальної послуги профілактики: Наказ Міністерства соціальної політики України від 10.08.2015 р. № 912. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15#Text (дата звернення: 09.01.2026)
3. Епель О.В., Лях Т.Л., Силантьєва І.В. Актуальні проблеми соціальної роботи. Навчальний посібник. К: «РІК-У», 2023. 420 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20Epel_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf (дата звернення: 15.04.2026)
4. Купенко О.В. Соціальна робота: від теорії до практики. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2019. 185 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c9c29ef-23a8-475d-9f26-bdc89d6935b1/content (дата звернення: 15.04.2026)
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України № 2229-VIII, чинний, редакція від01.01.2020 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 25.06.2026).
5. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 26718-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19 (дата звернення: 25.06.2026).
6. Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю : Закон України від 21.06.2001 № 2558-III із змінами. Редакція від 01.01.2020. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2558-14 (дата звернення: 25.06.2026).

7. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні : Закон України від 05.02.1993 № 2998-XII. Редакція від 09.08.2019.URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2998-12 (дата звернення: 25.06.2026).

8. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

9. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/21626/7/Social_work_P1_Il.pdf (дата звернення: 25.06.2026)

10. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. О. Поляничко, А. В. Кирилюк. Суми: ФОП Цьома, 2020. 336 с. URL: https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bbcd1b45-6839-4f5c-8e15-285c7fb88914/content (дата звернення: 15.04.2026)

ДОДАТКОВА

1. Бєлкіна-Ковальчук О. Сімейне неблагополуччя та його наслідки: соціально-педагогічний аспект. *Ввічливість. Humanitas.* 2021. № 3. С. 17–24. DOI: https://doi.org/10.32782/humanitas/2021.3.3

2. Бессараб А. О., Турубарова А. В. Кризове консультування сімей з дітьми з інвалідністю, що опинились у складних життєвих обставинах унаслідок російсько-української війни. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»).* 2023. № 13 (31). С. 462–476. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-13(31)-462-476

3. Бойко О. Сімейне наставництво: обмін досвідом пілотування державного стандарту служби соціальної підтримки, переглянутого для кращого задоволення потреб сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2023. Том 10. № 4. С. 438–457. https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.4.2

4. Виявлення осіб/сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах або мають найвищий ризик потрапляння в такі обставини. Про організацію надання соціальних послуг : Постанова кабінету міністрів України № 587 від 01.06.2020 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text (дата звернення: 25.06.2026).

5. Дуля А., Нємцова А. Сутність соціального супроводу сімей із дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах. *Соціальна робота в умовах війни в Україні: проблеми та шляхи вирішення : матеріали І Міжнародної наук.-практ. конф.* (Дніпро, 14 березня 2025 р.). Дніпро : ДВНЗ «ПДТУ», 2025. С. 22–24. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/51621/2/A_Dulia_A_Nemtsova_SSSSizD_YOvSZhO_2025.pdf (дата звернення: 13.04.2026)

6. Жарун О., Бленда Н., Непочатенко, О. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту. *Молодий вчений*. 2025. № 5 (136). https://doi.org/10.32839/2304-5809/2025-5-136-30

7. Жук, О., Сільвестрова, О., Гапончук О. Повоєнні соціальні виклики в українському суспільстві на сучасному етапі. *Ввічливість. Humanitas.* 2022. № 4. С. 22-29. URL: http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/752 (дата звернення: 20.02.2025).

8. Ніколайчук, Ю. Соціальна підтримка сімей з дітьми у діяльності центрів сім'ї: сучасний стан. *Ввічливість. Humanitas.* 2025. № 5. С. 128–135. URL: https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/3167/2997 (дата звернення: 17.04.2026)

9. Ольга Гришин-Грищук: Соціальна робота з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах. *Буковинський вісник державної служби та місцевого самоврядування.* 27 травня 2016 р. URL: https://buk-visnyk.cv.ua/30-0/656/ (дата звернення: 16.05.2026)

10. Павлюк Т. Особливості соціальної допомоги сім'ям з дітьми. *Економічний простір.* 2024. № 199. С. 243–248. DOI: https://doi.org/10.30838/EP.199.243-248

11. Проєкт «Соціально-економічне укріплення вразливих українських сімей». *Національна соціальна сервісна служба України:* офіційний веб-сайт. 10 березня 2025 р. URL: https://nssu.gov.ua/news/proiekt-sotsialno-ekonomichne-ukriplennia-vrazlyvykh-ukrainskykh-simei (дата звернення 09.01.2026)

12. Протас О. МЕДІАЦІЯ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Вип. 52. С.178-183. DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-3-26

13. Спіріна Т.П., Лях Т.Л., Клішевич Н.А. Соціальна профілактика сімейного неблагополуччя в територіальній громаді. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2022. № 9 (2). С. 245-255. DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.2

Методичні рекомендації

Дати визначення поняття «сім'я» та «сім'я, яка перебуває у складних життєвих обставинах». Окреслити основні соціальні, економічні, демографічні та психологічні проблеми сучасної сім'ї, визначити чинники виникнення сімейного неблагополуччя та їхній вплив на дітей і дорослих членів сім'ї. Особливу увагу слід акцентувати на необхідності розглядати сімейні проблеми не лише як наслідок індивідуальної поведінки її членів, а й у контексті ширших соціально-економічних умов.

Проаналізувати основні проблеми сучасної молоді та визначити їх взаємозв'язок із функціонуванням сім'ї, соціальною інтеграцією та перспективами самореалізації молодих людей. Доцільно охарактеризувати основні напрями державної молодіжної політики, визначити роль державних і недержавних інституцій у підтримці молоді. Важливо порівняти превентивні, підтримувальні та інтеграційні заходи молодіжної політики й обґрунтувати необхідність їх узгодження із сучасними соціальними ризиками.

Особливу увагу необхідно акцентувати на технологіях роботи із сім'єю, яка перебуває у складних життєвих обставинах. Проаналізувати технології соціальної діагностики, оцінювання потреб, соціального супроводу, консультування, соціальної профілактики, посередництва та кризового втручання. Визначити особливості побудови індивідуального плану допомоги сім'ї, охарактеризувати роль самої сім'ї у

визначенні цілей соціальної роботи та обґрунтувати значення активізації її внутрішніх і зовнішніх ресурсів.

Проаналізувати рівні технологій роботи з неблагополучною у виховному плані сім'єю та визначити особливості роботи на кожному з них. Доцільно охарактеризувати профілактичний, корекційний, реабілітаційний та підтримувальний напрями діяльності, порівняти їхні завдання та очікувані результати. Особливу увагу слід акцентувати на забезпеченні найкращих інтересів дитини, міжвідомчій взаємодії та необхідності комплексного підходу до подолання причин сімейного неблагополуччя.

Дати визначення конфліктної сім'ї, та охарактеризувати її проблеми, назвати найбільш поширені причини конфліктів у сім'ї. Приділити увагу питанням відхилення у сімейному вихованні, та шляхів виправлення відхилень.

Проаналізувати сутність та основні етапи соціальної діагностики сім'ї, охарактеризувати методи виявлення проблем, потреб і ресурсів сім'ї. Акцентувати увагу на необхідності комплексного оцінювання життєвої ситуації всіх членів сім'ї та визначити значення результатів діагностики для планування подальшої соціальної допомоги.

Охарактеризувати професійні, етичні та комунікативні вимоги до соціального працівника, визначити необхідні компетентності для роботи із сім'єю. Акцентувати увагу на дотриманні принципів конфіденційності, недискримінації, поваги до гідності та інтересів членів сім'ї, а також на важливості міжвідомчої взаємодії та клієнтоцентричного підходу.

Питання для самоперевірки

1. Які основні соціальні проблеми сучасної сім'ї та чинники їх виникнення?
2. У чому полягає специфіка сім'ї як об'єкта соціальної роботи?
3. Які сучасні соціальні проблеми молоді потребують особливої уваги з боку держави?
4. Які основні напрями державної молодіжної політики та їх значення для соціального розвитку молоді?
5. Що розуміють під складними життєвими обставинами та які чинники можуть їх зумовлювати?
6. Які технології соціальної роботи застосовуються для підтримки сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах?
7. У чому полягають особливості соціального супроводу сім'ї?
8. Які підходи використовуються у роботі з неблагополучною у виховному плані сім'єю?
9. Які рівні технологій роботи з неблагополучною сім'єю можна виокремити?
10. Які критерії можуть використовуватися для оцінювання результативності соціальної роботи із сім'єю?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Екстрені технології соціальної роботи з сім'єю.
2. Особливості соціальної допомоги сім'ї з дітьми, схильними до бродяжництва.
3. Особливості соціального супроводу сім'ї, яка перебуває в конфлікті з законом, де є засуджені чи особи, які повернулись з місць позбавленні волі

4. Особливості соціального супроводу сім'ї, де є діти чи батьки з особливими потребами

Тема 10. Технології соціальної допомоги особам у стані соціальної дезадаптації

Мета – сформувати знання про причини, прояви та особливості соціальної дезадаптації різних категорій населення. Опанувати сучасні технології соціальної допомоги, спрямовані на відновлення соціального функціонування та інтеграцію особистості.

Питання для обговорення:

1. Поняття соціальної дезадаптації, її причини.
2. Напрями та зміст профілактики соціальної дезадаптації.
3. Ведення випадку та його роль у соціальній роботі із дезадаптованими особами.

Самостійна робота № 10

1. Специфіка допомоги сім'ї з дітьми з девіантною та дезадаптованою поведінкою.
2. Соціальна допомога військовослужбовцям у стан соціальної дезадаптації.
3. Причини виникнення проблем молодої сім'ї.

Основні поняття і категорії: девіація, девіантна поведінка, соціальна адаптація, соціальна дезадаптація, безпритульна дитина, бездоглядна дитина, «дитина вулиці».

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Запобігання насильству в сім'ї у діяльності фахівців соціальної сфери: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Бондаровська В.М., Журавель Т.В., Пилипас Ю.В. К.: ТОВ «Видавничий дім «КАЛИТА». 2014. 282 с. URL : http://www.healthright.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Program-violence-soc-ver-21-.pdf

5. Купенко О.В. Соціальна робота: від теорії до практики. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2019. 185 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c9c29ef-23a8-475d-9f26-bdc89d6935b1/content (дата звернення: 15.04.2026)

2. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

3. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/21626/7/Social_work_P1_Il.pdf (дата звернення: 25.06.2026)

4. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. О. Поляничко, А. В. Кирилюк. Суми: ФОП Цьома, 2020. 336 с.

ДОДАТКОВА

1. Захист прав дітей в умовах децентралізації влади в Україні. Щорічна державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2019 року. ДУ «Державний інститут сімейної та молодіжної політики». Київ, 2020. 160 с. URL : http://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/33767.pdf (дата звернення: 25.06.2026)

2. Коляда Н.М., Левченко Н.В. Технології соціальної роботи Ч.1. Теоретичний курс: Навчальний посібник / Укладачі: Н.М. Коляда, Н.В. Левченко. Умань: ВІЗАВІ, 2018. 338 с.

3. Купенко О.В. Соціальна робота: від теорії до практики. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2019. 185 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4c9c29ef-23a8-475d-9f26-bdc89d6935b1/content (дата звернення: 15.URL : https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79799/3/Kupenko_sotsialna_robota.pdf;jsessionid=6D38A40E8332C0134CF737CFDF04C963 (дата звернення: 25.06.2026)

Методичні рекомендації

Дати визначення соціальної дезадаптації та пояснити її причини.

Проаналізувати соціальну дезадаптацію як складний соціально-психологічний процес, що характеризується порушенням взаємодії особи із соціальним середовищем та утрудненням реалізації її основних соціальних функцій. Звернути увагу, що соціальна дезадаптація – це процес, характеризується порушенням взаємодії людини із середовищем, та спричиняє відповідні негативні реакції (конфлікти без явної на те причини, неадекватні реакції, відмова від виконання приписів, які раніше не викликали протидії тощо). Охарактеризувати основні форми та прояви соціальної дезадаптації, визначити соціальні, економічні, психологічні, сімейні та інші чинники, які можуть її спричиняти або поглиблювати. Особливу увагу слід акцентувати на необхідності комплексного оцінювання життєвої ситуації особи, а не лише окремих проявів її дезадаптації.

Звернути увагу, на ознаки дезадаптації людини (об’єктивні: зміна поведінки людини у соціальній сфері, її невідповідність своїм соціальним функціям, патологічна трансформацію поведінки; та суб’єктивні: психоемоційні зрушення в особистості – від негативно забарвлених переживань до клінічно виражених психопатологічних синдромів).

Типологізувати види соціальної дезадаптації за критеріями відношення до середовища та часу. Дати характеристику наступним видам соціально-дезадаптованої поведінки підлітків: адиктивна; делінквентна; обумовлена гіперздібностями людини; патохарактерологічна; психопатологічна. Розкрити особливості профілактики соціальної дезадаптації, зокрема, у дітей та молоді.

Необхідно проаналізувати особливості соціальної дезадаптації різних категорій населення – дітей та підлітків, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів війни та інших соціальних груп. Доцільно охарактеризувати специфічні

фактори ризику для кожної категорії та визначити, як вік, стан здоров'я, досвід травматичних подій, вимушене переміщення, зміна соціального статусу чи втрата соціальних зв'язків можуть впливати на процес соціального функціонування. Важливо порівняти особливості дезадаптації різних груп та обґрунтувати необхідність диференційованого підходу до організації допомоги.

Особливу увагу необхідно акцентувати на технологіях соціальної допомоги дезадаптованим особам. Визначити можливості застосування соціальної діагностики, ведення випадку, соціального супроводу, консультування, соціально-психологічної підтримки, посередництва, реабілітації та адаптації. Також визначити роль соціального працівника у відновленні соціальних зв'язків, доступу до послуг, ресурсів та можливостей самостійного вирішення проблем клієнтом.

Необхідно охарактеризувати значення соціального середовища та ресурсів громади у подоланні дезадаптації, визначити можливості залучення сім'ї, найближчого оточення, соціальних служб, освітніх і медичних установ та громадських організацій. Доцільно проаналізувати критерії відновлення соціального функціонування особи та порівняти короткострокові й довгострокові результати соціальної допомоги. Особливу увагу слід акцентувати на тому, що кінцевою метою технологій соціальної допомоги має бути не лише зменшення проявів дезадаптації, а й створення умов для стійкої соціальної інтеграції, самостійності та участі особи у суспільному житті.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність соціальної дезадаптації та які її основні прояви?
2. Які соціальні, психологічні та економічні чинники можуть зумовлювати дезадаптацію особи?
3. Які особливості соціальної дезадаптації дітей та підлітків?
4. Які чинники можуть спричиняти соціальну дезадаптацію осіб з інвалідністю?
5. У чому полягає специфіка соціальної дезадаптації внутрішньо переміщених осіб?
6. Які чинники можуть ускладнювати соціальну адаптацію та реінтеграцію ветеранів війни?
7. Які технології соціальної допомоги можуть застосовуватися щодо дезадаптованих осіб?
8. Яке значення має ведення випадку у роботі з особами, які перебувають у стані соціальної дезадаптації?
9. Яку роль відіграє соціальне середовище у подоланні дезадаптації?
10. Які критерії свідчать про відновлення соціального функціонування дезадаптованої особи?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Соціальні передумови соціально-дезадаптованої поведінки.
2. Профілактика девіантної та дезадаптованої поведінки серед молоді.
3. Соціальна допомога бездоглядним дітям та «дітям вулиці».

Тема 11. Технології соціальної допомоги жінкам, які зазнали насильства

Мета – сформувати знання про специфіку соціальної роботи з жінками, які

зазнали насильства, та сучасні напрями комплексної підтримки постраждалих. Сформувати розуміння принципів організації соціальної допомоги постраждалим від домашнього насильства.

Питання для обговорення:

1. Специфіка соціальних проблем жінок.
2. Соціальна робота та соціальна допомога жінкам, які зазнали насильства: зарубіжний та вітчизняний досвід.
3. Види та напрями допомоги.
4. Правові механізми допомоги жінкам, які зазнали насильства.

Самостійна робота № 11.

1. Центри допомоги для постраждалих від насильства.
2. Допомога жінкам, які зазнали насильства: зарубіжний досвід та можливості його впровадження в Україні.

Основні поняття і категорії: гендер, деструктивна поведінка, насильство, сексизм, аб'юз, газлайтинг

ЛІТЕРАТУРА
ОСНОВНА

1. Епель О.В., Лях Т.Л., Силантьєва І.В. Актуальні проблеми соціальної роботи. Навчальний посібник. К: «РІК-У», 2023. 420 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20Epel_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf (дата звернення: 15.04.2026)
2. Запобігання насильству в сім'ї у діяльності фахівців соціальної сфери: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Бондаровська В.М., Журавель Т.В., Пилипас Ю.В. К.: ТОВ «Видавничий дім «КАЛИТА». 2014. 282 с. URL : http://www.healthright.org.ua/wp-content/uploads/2014/10/Program-violence-soc-ver-21-.pdf
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України № 2229-VIII, чинний. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2домашнє, економічне, сексуальне, фізичне, психологічне)229-19#Text (дата звернення: 25.06.2026).
4. Інформація про «гарячі лінії», центри допомоги для постраждалих від насильства. URL : http://lcpmsd2.lutsk.ua/informatsiya-pro-garyachi-liniyi-tsentry-dopomogy-prytulky-dlya-postrazhdalyh-vid-nasylstva/ (дата звернення: 25.06.2026).
5. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.
6. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. О. Поляничко, А. В. Кирилюк. Суми: ФОП Цьома, 2020. 336 с.
7. Типове положення про притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 р. № 655. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/655-2018-%D0%BF#Text (дата звернення: 25.06.2026).

ДОДАТКОВА

1. Сільвестрова О.Ю., Майборода О.Л. Мобільні бригади соціально-психологічної допомоги в системі надання соціальних послуг. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.* 2026. № 2 (155). С. 136-143. DOI: https://doi.org/10.24195/2617-6688-2026-2-18
https://drive.google.com/file/d/1snmfYGWv3RdFo49RRctgaCpJEwEc_p0Z/view

2. Сільвестрова О., Майборода О., Карпінчук Л. Проблема домашнього насильства в контексті глобальних викликів соціальній роботі. *Ввічливість. Humanitas,* 2024. № 5. С. 131-138. http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/2054/1934

Методичні рекомендації

Під час вивчення теми необхідно проаналізувати специфіку соціальних проблем жінок, які зазнали насильства, та визначити соціальні, економічні, психологічні, правові й культурні чинники, що можуть підвищувати ризик насильства або ускладнювати вихід із ситуації насильства. Необхідно охарактеризувати основні види насильства та їхні соціальні наслідки для постраждалих, визначити потреби жінок на різних етапах подолання кризової ситуації. Особливу увагу слід акцентувати на принципах безпеки, конфіденційності, недискримінації, поваги до гідності та автономії постраждалої особи.

Необхідно проаналізувати особливості організації соціальної допомоги жінкам, які зазнали насильства, визначити основні напрями та форми такої допомоги. Доцільно охарактеризувати кризове втручання, соціальне консультування, соціальний супровід, психологічну та правову допомогу, забезпечення тимчасового безпечного проживання, сприяння працевлаштуванню та відновленню соціальних зв’язків. Важливо обґрунтувати необхідність індивідуалізації допомоги з урахуванням характеру насильства, рівня небезпеки, ресурсів постраждалої та її життєвих обставин.

Особливу увагу необхідно акцентувати на зарубіжному досвіді організації допомоги жінкам, які зазнали насильства. Слід проаналізувати основні підходи до створення спеціалізованих служб підтримки, кризових центрів, притулків, телефонних та онлайн-сервісів, а також механізмів міжвідомчої взаємодії. Необхідно порівняти різні моделі підтримки та визначити можливості адаптації ефективних зарубіжних практик до українських соціальних і правових умов.

Необхідно охарактеризувати роль соціального працівника у міждисциплінарній системі допомоги постраждалим від насильства та визначити межі його професійної компетентності. Важливо проаналізувати значення взаємодії соціальних служб, правоохоронних органів, закладів охорони здоров’я, служб у справах дітей, громадських і благодійних організацій. Особливу увагу слід акцентувати на необхідності оцінювання ризиків, забезпечення безпеки постраждалої та запобігання повторній віктимізації.

Питання для самоперевірки

1. Які основні соціальні проблеми можуть виникати у жінок, які зазнали насильства?

2. Які соціальні, економічні, психологічні та культурні чинники можуть підвищувати ризик насильства щодо жінок?

3. Які принципи повинні лежати в основі соціальної допомоги жінкам, які зазнали насильства?

4. У чому полягають особливості кризового втручання у ситуації насильства?

5. Які види соціальної допомоги можуть надаватися постраждалим від насильства?

6. Яке значення мають безпечне житло та соціальний супровід у системі допомоги постраждалим?

7. Які особливості зарубіжних моделей допомоги жінкам, які зазнали насильства?

8. Яку роль відіграє міжвідомча взаємодія у подоланні наслідків насильства?

9. У яких випадках доцільним є застосування психологічного, правового та соціального консультування?

10. Які критерії можна використовувати для оцінювання ефективності соціальної допомоги жінкам, які зазнали насильства?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Домашнє насильство як соціальна проблема.
2. Зміст понять «насильство», «аб'юз», «газлайтинг» та їх співвідношення.
3. Державні програми по попередженню та запобіганню насилля над жінками.

Тема 12. Технології соціальної допомоги особам з інвалідністю, особам пенсійного віку та літнім людям

Мета – сформувати знання про сучасні підходи, технології соціального забезпечення та реабілітації осіб з інвалідністю, а також особливості соціальної допомоги людям пенсійного і літнього віку. Сформувати розуміння принципів інклюзії, активного довголіття та клієнтоцентричної підтримки.

Питання для обговорення:

1. Проблема інвалідності в сучасному світі. Медичні та соціальні аспекти інвалідності.
2. Технології соціальної допомоги сім'ям, які виховують дітей з інвалідністю.
3. Проблема інклюзії осіб з інвалідністю в соціальне середовище.
4. Люди похилого (літнього) та старого віку як соціальна спільність. Проблеми адаптації осіб пенсійного віку та літніх людей до змінного соціального середовища.
5. Компетентність соціального працівника в роботі з людьми похилого віку.
6. Особливості у застосуванні технологій соціальної допомоги особам пенсійного віку та літнім людям.

Самостійна робота № 12

1. Соціальні проблеми сімей, які виховують дитину з інвалідністю.

2. Проблеми включення осіб з інвалідністю у соціальне середовище.
3. Особливості соціальної допомоги особам пенсійного віку та літнім людям.
4. Концепція активного довголіття в контексті соціальної допомоги особам пенсійного віку та літнім людям.

Основні поняття і категорії: інвалідність, особа з інвалідністю, інклюзія, інклюзивний соціальний простір, пенсійний вік, літня людина, старість (як вікова категорія), пенсійне забезпечення.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Епель О.В., Лях Т.Л., Силантьєва І.В. Актуальні проблеми соціальної роботи. Навчальний посібник. К: «РІК-У», 2023. 420 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20Epel_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf (дата звернення: 15.04.2026)
2. Організація соціальної роботи з різними групами клієнтів [Текст] : метод. посіб. / МОН України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького, ННІ пед. освіти, соц. роботи і мистецтва. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім.Б.Хмельницького, 2013. 346 с.
3. Порядок призначення і виплати державної соціальної допомоги особам з інвалідністю з дитинства та дітям з інвалідністю : Постанова кабінету міністрів України від 3 лютого 2021 р., №79-2021-п, чинний. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0466-02#Text (дата звернення: 25.06.2026)
4. Про затвердження Державного стандарту денного догляду z1363-13, чинний, поточна редакція – Редакція від 29.01.2019. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13/print1389886681984196#Text (дата звернення: 25.06.2026)
5. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю Україні : Закон України № 875-XII, чинний, поточна редакція від 20.12.2020 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text (дата звернення: 25.06.2026)
6. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці і інших громадян похилого віку в Україні : Закон України від 16.12.1993 №3722-XII зі змінами і доповненнями. Редакція від 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12 (дата звернення: 25.06.2026).
7. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.
8. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. О. Поляничко, А. В. Кирилюк. Суми: ФОП Цьома, 2020. 336 с. URL: https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bbcd1b45-6839-4f5c-8e15-285c7fb88914/content (дата звернення: 15.04.2026)

ДОДАТКОВА

1. Спіріна Т., Дорофіна М. Марія. Соціальна робота з сім'ями, які виховують дитину з інвалідністю у територіальній громаді. *Ввічливість. Humanitas.* 2023. Вип. 2. С 151-156. DOI https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.22

2. Суровцева І., Войтишина Н. Сучасні технології соціальної роботи у підтримці сімей, які виховують дітей з інвалідністю. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування*. 2026. Том 1 № 15 URL: https://journals.uran.ua/vsgf_pstu/article/view/363656/349238 (Дата звернення: 21.06.2026)

Методичні рекомендації

Проаналізувати поняття «інвалідність» та «особа з інвалідністю», спираючись на Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю Україні» та Конвенцію ООН про права людей з інвалідністю. Проаналізувати сучасні підходи до розуміння інвалідності та визначити відмінності між медичною, соціальною та біопсихосоціальною моделями. Дати оцінку вітчизняного досвіду формування політики щодо осіб з інвалідністю, акцентувати увагу на принципах інклюзії, недискримінації, доступності та забезпечення рівних можливостей. Важливо обґрунтувати перехід від моделі опіки до підходів, заснованих на правах людини, самостійності та соціальній участі.

Проаналізувати технології соціальної допомоги особам з інвалідністю, визначити основні напрями соціальної підтримки та соціальних послуг. Окрему увагу слід приділити технологіям соціальної реабілітації дітей з інвалідністю, визначити значення раннього втручання, комплексної реабілітації, розвитку навичок самостійності та соціальної інтеграції. Необхідно охарактеризувати форми підтримки сімей, які виховують дітей з інвалідністю, та обґрунтувати необхідність сімейно орієнтованого підходу.

Акцентувати увагу на аналізі людей літнього віку як окремої соціальної спільності та проаналізувати основні соціальні ризики, пов’язані зі старінням. Визначити потреби людей літнього віку у соціальній підтримці, охарактеризувати технології соціального обслуговування, соціального супроводу, консультування, підтриманого проживання та сприяння активному довголіттю. Доцільно порівняти потреби та підходи до соціальної допомоги різних вікових груп людей похилого віку.

Дати характеристику соціальних проблем людей похилого віку (негативні соціальні стереотипи старості, зокрема, ейджизм; соціальна ізольованість через припинення трудової діяльності; втрата частини звичних соціальних зв’язків; погіршення фізичного та розумового здоров’я; звуження кола спілкування і сфери діяльності, низький рівень матеріального забезпечення; різке зниження соціального статусу; збільшення кількості вільного часу).

Охарактеризувати професійні компетентності соціального працівника у роботі з людьми похилого віку, визначити значення комунікативної, етичної, соціально-психологічної та організаційної компетентностей. Дати аналіз особливостей застосування технологій соціальної допомоги особам пенсійного віку та визначити способи врахування їхнього стану здоров’я, рівня самостійності, сімейного оточення, матеріального становища та соціальних зв’язків. Особливу увагу слід приділити недопущенню соціальної ізоляції та підтримці максимально можливої автономії людини. Проаналізувати можливості ададптації таких людей до змінного соціального середовища. Спрямовані на підвищення соціального потенціалу та активного довголіття даної вікової категорії (підвищення рівня соціального забезпечення,

розширення освітніх можливостей через університети «Третього віку», розширення соціальної активності через участь у громадських об'єднаннях тощо).

Вказати на вимоги до компетентності соціального працівника в роботі з людьми похилого віку (бачення у особі літнього віку особистості, врахування особливостей емоційної сфери, розуміння психологічних, соматичних, морально-етичних проблем, що виникають у осіб похилого віку, відповідно, володіння методиками і технологіями у роботі з такою категорією населення.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність медичної та соціальної моделей інвалідності?
2. Які переваги соціальної моделі інвалідності порівняно з традиційним медичним підходом?
3. Які основні технології соціального забезпечення осіб з інвалідністю застосовуються в Україні?
4. У чому полягає специфіка соціальної реабілітації дітей з інвалідністю?
5. Які форми соціальної підтримки потребують сім'ї, які виховують дітей з інвалідністю?
6. Які соціальні характеристики дозволяють розглядати людей літнього віку як окрему соціальну спільність?
7. Які основні соціальні проблеми людей літнього віку та осіб пенсійного віку?
8. Які технології соціальної допомоги можуть застосовуватися щодо людей похилого віку?
9. Які професійні компетентності необхідні соціальному працівнику для ефективної роботи з людьми літнього віку?
10. У чому полягають особливості індивідуалізації соціальної допомоги особам пенсійного віку?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Подолання комплексу неповноцінності дітей з інвалідністю у соціальному середовищі.

2. Нормалізація мікроклімату у сім'ях, де є особи з інвалідністю, в т.ч. діти.

3. Створення системи роботи з дітьми та молоддю, хворими на цукровий діабет.

4. Формування позитивних установок громадськості щодо дітей та молоді, хворих на цукровий діабет, і проблем інвалідності в цілому.

Тема 13. Технології соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам

Мета – формування знань про особливості соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам, розуміння специфіки їхніх соціальних проблем, потреб та сучасних технологій соціальної допомоги в умовах війни. Сформувати розуміння специфіки адаптації та інтеграції ВПО у приймаючих громадах.

Питання для обговорення:

1. Особливості соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб.
2. Особливості адаптації внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах

України.

3. Технологічний арсенал фахівців з соціальної роботи в громаді у наданні допомоги ВПО.

Самостійна робота № 13

1. Роль міжвідомчої взаємодії державних установ, громадських організацій і міжнародних гуманітарних інституцій у забезпеченні комплексної підтримки ВПО.

2. Можливості застосування ресурсно-орієнтованого та клієнтоцентричного підходів у соціальній роботі з внутрішньо переміщеними особами.

Основні поняття і категорії: внутрішньо переміщені особи (ВПО), соціальна адаптація, соціальна інтеграція, комплексна підтримка.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Епель О.В., Лях Т.Л., Силантьєва І.В. Актуальні проблеми соціальної роботи. Навчальний посібник. К: «РІК-У», 2023. 420 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20Epel_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf (дата звернення: 15.04.2026)
2. Про затвердження Державного стандарту денного догляду z1363-13, чинний, поточна редакція – Редакція від 29.01.2019. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1363-13/print1389886681984196#Text (дата звернення: 25.06.2026)
3. Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України №3721-XII, чинний. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3721-12#Text (дата звернення: 25.06.2026)
4. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні. Закон України № 2961-IV, чинний. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2961-15#Text (дата звернення: 25.06.2026)
5. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

ДОДАТКОВА

1. Лях В. Екстрена соціальна допомога внутрішньо переміщеним особам у воєнний час. *Ввічливість. Humanitas.* № 1. 2023. 59-63. DOI: https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.1.8
2. Николаєва В., Пономарьова В. Соціальна адаптація внутрішньо переміщених осіб у територіальній громаді за новим місцем проживання в умовах воєнного стану. *Ввічливість. Humanitas.* 2023. № 1. С. 79–85. DOI: https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.1.117
3. Перегудова Т. В. Надання соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам за принципом соціально-трудової інклюзії. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 3 (49). С. 145-164. https://doi.org/10.15407/dse2022.03.145
4. Перелік програм підтримки для внутрішньо переміщених осіб. Актуальні державні програми підтримки внутрішньо переміщених людей: що варто знати Радам

ВПО. 31 с. URL: https://radyvpo.org.ua/useful-materials/aktualni-derzhavni-programy-pidtrymky-vnutrishno-peremishhenyh-lyudej-shho-varto-znaty-radam-vpo/ (дата звернення: 22.06.2026)

5. Сахарук Ю. П. Сучасні підходи до соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами в умовах воєнного стану. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024. №2. URL: https://doi.org/10.32782/3041-1319/2024-2-12 (дата звернення: 22.06.2026)

6. Семигіна Т. В., Гусак Н. Є., Трухан С. О. Соціальна підтримка внутрішньо переміщених осіб. *Український соціум*. 2015. № 2. С. 65–72. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/65-72__no-2__vol-53__2015__UKR.pdf (дата звернення: 22.06.026)

7. Таранцов Є. Ю., Гребенюк Д. І., Валика Н. В. Психологічні особливості адаптації та інтеграції в громади внутрішньо переміщених осіб. *Journal of Psychology Research*. 2024. Т. 30. № 13. С. 90–100. DOI: https://doi.org/10.15421/103008

8. Трубавіна І. Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні як основа ведення випадку в соціальній роботі з ними. *Гібридна війна на Сході України в міждисциплінарному вимірі: витоки, реалії, перспективи реінтеграції :* зб. наук. праць / за заг. ред. В. С. Курило, С. В. Савченко, О. Л. Караман. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2017. С. 320–342. URL: https://dspace.hnpu.edu.ua/items/9cc34a03-6366-4e1e-a160-955cc78ef301 (дата звернення: 22.06.2026)

Методичні рекомендації

Проаналізувати особливості внутрішньо переміщених осіб як специфічної соціальної категорії населення України, з’ясувати причини вимушеного переміщення та його вплив на соціальне становище, життєдіяльність і соціальне функціонування людини. Доцільно охарактеризувати основні соціальні ризики, з якими стикаються ВПО, зокрема втрату житла, роботи, соціальних зв’язків, доступу до освіти, медичних і соціальних послуг.

Охарактеризувати основні соціальні потреби ВПО, визначити вплив втрати житла, роботи, майна, звичного соціального середовища та соціальних зв’язків на їхнє життя. Звернути увагу на різноманітності потреб ВПО та недоцільності застосування однакових моделей допомоги до всіх внутрішньо переміщених осіб.

Проаналізувати соціальні, економічні, житлові, освітні, медичні та психологічні проблеми ВПО та визначити основні шляхи їх вирішення. Визначити роль державної підтримки, органів місцевого самоврядування, соціальних служб, громадських організацій та міжнародних гуманітарних структур у забезпеченні потреб переміщених осіб. Обґрунтувати значення комплексного підходу, за якого матеріальна допомога поєднується із соціальним супроводом, консультуванням, сприянням працевлаштуванню та відновленням соціальних зв’язків.

Особливу увагу необхідно акцентувати на технологіях соціально-психологічної допомоги ВПО. Слід визначити особливості застосування кризового втручання, соціально-психологічного консультування, соціального супроводу, ведення випадку, груп взаємодопомоги та інших технологій. Охарактеризувати чинники, які впливають

на психологічне та соціальне відновлення ВПО, а також визначити роль соціального працівника у виявленні потреб і координації необхідної допомоги.

Проаналізувати роль приймаючих громад у соціальній інтеграції ВПО та визначити можливості використання ресурсів громади для забезпечення їхньої соціальної включеності. Доцільно порівняти стратегії тимчасової підтримки, адаптації та довгострокової інтеграції ВПО, акцентувати увагу на розвитку соціальної згуртованості та запобіганні конфліктам між ВПО і місцевими мешканцями. Важливо обґрунтувати значення клієнтоцентричного та ресурсно-орієнтованого підходів у соціальній роботі з внутрішньо переміщеними особами.

Визначити місце фахівця із соціальної роботи в системі підтримки ВПО, проаналізувати сучасні технології соціальної допомоги, зокрема ведення випадку, соціальний супровід, кризове втручання, соціальне консультування, посередництво, міжвідомчу взаємодію та мобілізацію ресурсів громади. Важливо охарактеризувати переваги комплексного, клієнтоцентричного та ресурсно-орієнтованого підходів у роботі з внутрішньо переміщеними особами.

Питання для самоперевірки

1. Назвіть основні проблеми людей старшого віку.
2. Проаналізуйте теорії старіння.
3. Назвіть компоненти соціальної допомоги людям літнього та старого віку.
4. Проаналізуйте принципи роботи з людьми літнього та старого віку.
5. Проаналізуйте технології роботи з людьми літнього та старого віку.

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Геронтопсихологія та коло її проблем.
2. Соціальні проблеми осіб літнього віку та шляхи її вирішення.
3. Методики та технології роботи з особами пенсійного віку та літніми людьми.

Тема 14. Технології соціальної допомоги ветеранам війни та учасникам бойових дій

Мета – сформувати знання про систему соціального забезпечення, нормативно-правові засади та сучасні технології соціальної допомоги ветеранам війни й учасникам бойових дій. Розвинути розуміння механізмів соціальної реінтеграції та комплексної підтримки ветеранів.

Питання для обговорення:

1. Технології соціального супроводу та ведення випадку у роботі з ветеранами війни та учасниками бойових дій.
2. Комплексна соціальна реінтеграція ветеранів: основні напрями, етапи та механізми реалізації.
3. Міжвідомча взаємодія як технологія забезпечення ефективної соціальної допомоги ветеранам та членам їхніх сімей.
4. Інноваційні технології соціальної підтримки ветеранів у територіальних громадах: ресурсно-орієнтований і клієнтоцентричний підходи.

Самостійна робота № 14

1. Діяльність Центрів життєстійкості, ветеран-хабів як інноваційних моделей підтримки ветеранів у територіальних громадах України.

2. Особливості соціальної допомоги сім'ям військовослужбовців, ветеранів війни.

3. Сімейно орієнтований підхід у процесі соціальної реінтеграції ветеранів війни.

Основні поняття і категорії: військовослужбовець, ветеран війни, учасник бойових дій, учасник АТО (ООС).

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Епель О.В., Лях Т.Л., Силантьєва І.В. Актуальні проблеми соціальної роботи. Навчальний посібник. К: «РІК-У», 2023. 420 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20Epel_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf (дата звернення: 15.04.2026)
2. Організація соціальної роботи з різними групами клієнтів [Текст] : метод. посіб. / МОН України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького, ННІ пед. освіти, соц. роботи і мистецтва. Черкаси: Видавництво ЧНУ ім.Б.Хмельницького, 2013. 346с.
3. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги соціальної адаптації ветеранів війни та членів їхніх сімей та внесення зміни до Класифікатора соціальних послуг : Наказ Міністерства соціальної політики України від 11.04.2024 № 175-Н. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0828-24#Text (дата звернення: 23.05.2026).
4. Про затвердження професійного стандарту "Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб" : Наказ Міністерства у справах ветеранів війни від 10.10.2025 № 835. URL: https://mva.gov.ua/nakaz-vid-20 (дата звернення: 19.05.2026).
5. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII : станом на 7 верес. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text (дата звернення: 23.05.2026).
6. Про поліпшення матеріального становища учасників бойових дій та інвалідів війни : Закон України № 1603-IV, чинний, поточна редакція від 04.11.2018. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1603-15#Text (дата звернення: 25.06.2026)
7. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII : станом на 22 верес. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text (дата звернення: 23.05.2026).
8. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII : станом на 27 верес. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text (дата звернення: 23.05.2026).
9. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII : станом на 23 жовт. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text (дата звернення: 23.05.2026).
10. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник.

Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.

ДОДАТКОВА

1. Жук, О., Сільвестрова, О., Гапончук О. Повоєнні соціальні виклики в українському суспільстві на сучасному етапі. *Ввічливість. Humanitas.* 2022. № 4. С. 22-29. URL: http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/article/view/752 (дата звернення: 20.02.2025).

2. Омельченко О. В., Шледь Р. А. Соціальна робота у сфері реабілітації військовослужбовців в Україні: теоретичні засади, міжнародний досвід та нормативно-правове забезпечення. Подільський науковий вісник. 2026. Т. 2, № 1. С. 78–85. URL: https://doi.org/10.58521/2521-1390-2026-38-10 (дата звернення: 28.05.2026).

3. Фера С. Інновації в с оціальній підтримці учасників бойових дій у процесі їх адаптації до мирного життя. *Наукові записки. Серія: Психологія*. 2024. Вип. 4. С. 103–108. DOI: https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-4-15

4. Klymenko O. Y. Prospects for the reintegration of veterans of the Armed Forces of Ukraine into civilian life: organizing the provision of necessary medical, psychological and social support to them. *Актуальні проблеми філософії та соціології.* 2025. № 55. С. 222–228. URL: https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.33 (дата звернення: 26.05.2026).

5. Petkov S., Makarova T. Social-legal work in social support for military personnel and their families in the armed forces of ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Social work.* 2025. № 11. С. 53–59. URL: https://doi.org/10.17721/2616-7786.2025/11-1/6 (дата звернення: 26.05.2026).

Методичні рекомендації

Під час вивчення теми необхідно проаналізувати ветеранів війни та учасників бойових дій як специфічну категорію отримувачів соціальної допомоги та визначити основні соціальні ризики, пов’язані з переходом від військової служби до цивільного життя. Охарактеризувати нормативно-правові засади надання допомог, пільг і соціальних послуг ветеранам, визначити основні напрями державної та місцевої політики щодо їх соціального захисту. Особливу увагу приділити на необхідності переходу від переважно пільгової моделі підтримки до комплексної системи соціальної реінтеграції.

Проаналізувати технології соціального супроводу та ведення випадку у роботі з ветеранами війни. Охарактеризувати етапи оцінювання потреб, визначення індивідуальних цілей, складання плану допомоги, координації соціальних послуг та моніторингу результатів. Важливо визначити можливості поєднання соціального консультування, психологічної підтримки, правової допомоги, сприяння працевлаштуванню, професійної орієнтації та відновлення соціальних зв’язків у межах індивідуального плану підтримки.

Звернути увагу на технології соціальної реінтеграції ветеранів у громаду, проаналізувати основні напрями реінтеграції, зокрема відновлення соціальних ролей, професійної діяльності, сімейних і громадських зв’язків, визначити чинники, які сприяють або перешкоджають цьому процесу. Доцільно охарактеризувати ресурсно-орієнтований та клієнтоцентричний підходи, обґрунтувати їх значення для підтримки суб’єктності ветерана та активізації його власних ресурсів. Розкрити зміст

професійної, психологічної, соціальної та громадянської інтеграції, а також значення ресурсно-орієнтованого й клієнтоцентричного підходів у роботі з ветеранами та членами їхніх сімей. Важливо визначити роль міжвідомчої взаємодії органів державної влади, місцевого самоврядування, закладів охорони здоров'я, центрів надання соціальних послуг, ветеранських організацій і громадського сектору у забезпеченні безперервності та ефективності соціальної допомоги.

Проаналізувати міжвідомчу взаємодію як важливу технологічну умову комплексної соціальної допомоги ветеранам та членам їхніх сімей. Слід визначити роль органів державної влади, органів місцевого самоврядування, соціальних служб, закладів охорони здоров'я, ветеранських просторів, громадських організацій та інших суб'єктів. Важливо порівняти різні моделі організації ветеранської підтримки та акцентувати увагу на можливостях розвитку комплексних сервісів на рівні територіальних громад.

Питання для самоперевірки

1. Які основні нормативно-правові акти регулюють соціальний захист ветеранів війни та учасників бойових дій в Україні?
2. Які основні види державних допомог, компенсацій та пільг передбачені для ветеранів війни?
3. У чому полягають основні соціальні проблеми ветеранів війни та учасників бойових дій?
4. Які чинники можуть ускладнювати соціальну адаптацію ветеранів після повернення до цивільного життя?
5. Які технології соціальної роботи можуть використовуватися для соціальної реінтеграції ветеранів?
6. Яке значення має соціально-психологічна підтримка ветеранів та членів їхніх сімей?
7. Яку роль відіграє професійна орієнтація, перепідготовка та працевлаштування у соціальній реінтеграції ветеранів?
8. У чому полягає значення міжвідомчої взаємодії у системі соціальної допомоги ветеранам?
9. Які основні проблеми існують у сучасній системі соціального забезпечення ветеранів та учасників бойових дій?
10. Які напрями вдосконалення системи соціальної підтримки ветеранів є найбільш перспективними?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Діяльність Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції.
2. Організація роботи щодо вирішення соціальних питань учасників боротьби за незалежність України
3. Пропозиції до створення централізованого реєстру ветеранів війни «E-veteran».

Тема 15. Технології соціальної роботи та допомоги в пенітенціарній системі

Мета – розуміння злочинності як соціальної та психологічної проблеми. Знання технологій роботи та допомоги в пенітенціарних закладах із засудженими, сучасних технологій ресоціалізації засуджених і колишніх ув'язнених. Сформувати розуміння ролі соціального працівника у профілактиці рецидивної злочинності та соціальній реінтеграції особистості.

Питання для обговорення:

1. Сутність технології роботи в пенітенціарних закладах.
2. Технології соціальної роботи з засудженими. Проблеми ресоціалізації осіб, які відбули покарання.
3. Особливості роботи з неповнолітніми засудженими.
4. Правові механізми пробації.

Самостійна робота № 15

1. Злочинність як соціальна та психологічна проблема.
2. Механізм пробації: порівняння зарубіжного та вітчизняного досвіду.

Основні поняття і категорії: пенітенціарна система, ресоціалізація, пробація.

ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

1. Епель О.В., Лях Т.Л., Силантьєва І.В. Актуальні проблеми соціальної роботи. Навчальний посібник. К: «РІК-У», 2023. 420 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47338/1/O_%20Epel_T_Liakh_I_Silantieva_APSR_FPSRSO_KSPSR.pdf.pdf (дата звернення: 15.04.2026)
2. Журавель Т.В. Соціально-педагогічна робота з неповнолітніми в установах пенітенціарної системи / Соціальна педагогіка : навч. посібник / За заг. ред. О. В. Безпалько; Авт.-кол. О. В. Безпалько, І. Д. Звєрєва, Т. Г. Веретенко та ін. : К. : Академвидав, 2013. 312 с.; С. 217–236. URL : http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5793/1/T_Zhuravel_SPNPS_KSP&SR_IL.pdf (дата звернення: 18.06.2026)
3. Караман О. Л. Соціально-виховна робота з неповнолітніми засудженими : навч.-метод. посіб. Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2014. 378 с.
4. Про затвердження положень про програми диференційованого виховного впливу на засуджених : Наказ Міністерства юстиції України від 16.05.2016 № 1418/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0727-16#Text (дата звернення 01.11.2023)
5. Про організацію соціально-виховної та психологічної роботи із засудженими : Наказ Міністерства юстиції України № 2300/5 від 04.11.2013. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1863-13#Text (дата звернення: 18.06.2026)
6. Про пробацію. Закон України від 01 січ. 2020 р. № 160-VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/160-19 (дата звернення: 23.04.2021)
7. Сільвестрова О.Ю. Технології соціальної допомоги. Навчальний посібник. Луцьк, ЛНТУ, 2023. 124 с.
8. Соціальна робота з колишніми засудженими. URL :

https://works.doklad.ru/view/TQ4AGt6F6Vk.htm l (дата звернення: 18.06.2026)

9. Технології соціальної роботи і соціальної допомоги в умовах трансформаційного періоду: навчально-методичний посібник / за заг. ред. А. О. Поляничко, А. В. Кирилюк. Суми: ФОП Цьома, 2020. 336 с. URL: https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bbcd1b45-6839-4f5c-8e15-285c7fb88914/content (дата звернення: 15.04.2026)

ДОДАТКОВА

1. Гусак А.А. Особливості здійснення пробаційних програм щодо неповнолітніх правопорушників під час наглядової пробації. *Київський юридичний журнал.* 2023. Вип. 3. С. 55-61. URL : https://journals.fpk.kyiv.ua/index.php/kyivlawjournal/article/view/23/20

2. Європейські пенітенціарні правила від 11 січ. 2006 р. URL : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_032 (дата звернення: 18.06.2026)

3. Загальна декларація прав людини. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 18.06.2026)

4. Караман О. Л. Характеристика змісту соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими в пенітенціарних закладах. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 4. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_4_2 (дата звернення: 18.06.2026)

5. Коляда Н.М., Левченко Н.В. Технології соціальної роботи Ч.1. Теоретичний курс: Навчальний посібник / Укладачі: Н.М. Коляда, Н.В. Левченко. Умань: ВІЗАВІ, 2018. 338 с.

6. Олексюк Н. Соціальна реабілітація як напрям соціальної роботи з засудженими в установах виконання покарань України. *Social Work and Education*. 2019 Вип. 6(1). С. 41–51. DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.19.1.4

7. Прісіч Ю.В. Засоби здійснення ресоціалізації засуджених осіб в Україні. URL : http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2016-3/doc/5/10.pdf (дата звернення: 18.06.2026)

Методичні рекомендації

Під час вивчення теми слід проаналізувати злочинність як складне соціальне та психологічне явище, визначити основні соціальні чинники, що можуть впливати на формування протиправної поведінки. Охарактеризувати соціальні наслідки злочинності для особи, сім'ї та суспільства, а також визначити місце соціальної роботи у профілактиці правопорушень і подоланні їх соціальних наслідків. Звернути увагу на взаємозв'язок злочинної поведінки з умовами соціалізації, соціальним середовищем та життєвою ситуацією особи.

Проаналізувати основні технології соціальної роботи та допомоги у пенітенціарних закладах. Слід охарактеризувати соціальну діагностику, консультування, соціально-психологічну підтримку, соціальну реабілітацію, підготовку до звільнення та інші форми професійної діяльності. Важливо визначити роль соціального працівника у відновленні соціальних зв'язків засудженого, підтримці його соціально позитивної активності та підготовці до повернення у суспільство.

Особливу увагу необхідно акцентувати на технологіях соціальної роботи з колишніми засудженими після їх звільнення з пенітенціарних установ. Необхідно

проаналізувати основні проблеми, з якими стикаються звільнені особи, зокрема труднощі працевлаштування, відновлення документів, житлові проблеми, соціальну стигматизацію, відновлення сімейних зв'язків та доступ до соціальних послуг. Доцільно визначити можливості застосування соціального супроводу, консультування, посередництва та сприяння працевлаштуванню як інструментів соціальної адаптації.

Розглянути програми виховного впливу з урахуванням соціально-демографічних особливостей, ступеня соціально-педагогічної занедбаності та потреб засуджених: «Освіта», «Професія», «Правова просвіта», «Духовне відродження», «Творчість», «Фізкультура і спорт», «Подолання алкогольної та наркотичної залежності», «Підготовка до звільнення».

Необхідно охарактеризувати сучасні підходи до ресоціалізації засуджених, проаналізувати їх цілі та основні принципи. Важливо порівняти каральний, реабілітаційний та відновний підходи до роботи з особами, які вчинили правопорушення, та обґрунтувати значення ресоціалізації для зниження ризику повторної злочинності.

Дати характеристику соціальній допомозі неповнолітнім засудженим, в першу чергу, їх реінтеграції у суспільство ,для відновлення соціального статусу, набуття якостей, необхідних для успішної законослухняної поведінки та розв'язання проблем, поновлення або встановлення позитивних соціальних зв'язків, у т.ч. в навчальну й трудову діяльність. Вказати на специфіку соціальної роботи та соціальної допомоги неповнолітнім засудженим, зокрема, дати характеристику спеціалізованої програми соціально-психологічної служби «Формування життєвих навичок у неповнолітніх засуджених», яка навчає підлітків фінансової грамотності, базового самообслуговування, працевлаштування та комунікації.

Проаналізувати індивідуальні програми ресоціалізації: складання індивідуального плану роботи, ведення щоденника соціально-виховної роботи, роботу з психологом, арт-терапію та залучення до гуртків за інтересами. Охарактеризувати батьківські та сімейні програми: соціальна робота проводиться із залученням батьків або законних представників, оскільки відновлення здорового мікроклімату в родині є ключовим для адаптації підлітка.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає сутність злочинності як соціальної та психологічної проблеми?
2. Які соціальні та психологічні чинники можуть впливати на формування злочинної поведінки?
3. Які основні завдання соціальної роботи в пенітенціарних установах?
4. Які технології соціальної допомоги можуть застосовуватися щодо засуджених під час відбування покарання?
5. Яке значення має соціальна діагностика у роботі із засудженими?
6. У чому полягає сутність ресоціалізації засуджених?
7. Чим відрізняються поняття «ресоціалізація», «соціальна адаптація» та «соціальна реінтеграція» у контексті роботи з колишніми засудженими?
8. Які соціальні проблеми можуть виникати у людини після звільнення з місць позбавлення волі?
9. Які технології соціальної роботи сприяють успішній інтеграції колишніх засуджених у громаду?

10. Які сучасні підходи до ресоціалізації засуджених можуть підвищувати ефективність профілактики повторної злочинності?

Теми доповідей, рефератів і творчих завдань

1. Основні завдання соціальної роботи в установах виправної системи України.
2. Роль соціального працівника у пенітенціарних установах України.
3. Соціальна робота в пенітенціарній системі: сучасний стан і перспективи розвитку.
4. Засоби здійснення ресоціалізації засуджених осіб в Україні.
5. Соціальна робота з неповнолітніми в установах пенітенціарної системи.

Технології соціальної допомоги. Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» галузі знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення спеціальності І10 Соціальна робота та консультування денної та заочної форм навчання / уклад. О.Ю.Сільвестрова. Луцьк : ЛНТУ, 2026 44 с.

Методичне видання складене відповідно до діючої програми курсу «Технології соціальної допомоги» з метою допомоги у підготовці до семінарських занять та самостійної роботи студентів та надання методичної допомоги у процесі виконання завдань.

Призначене для здобувачів вищої освіти спеціальності І10 Соціальна робота та консультування освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення».

Комп'ютерний набір та верстка: О. Ю. Сільвестрова
Редактор: О. Ю. Сільвестрова

Підп. до друку «__»_____2021 р. Формат 60х84/16. Папір офс.
Гарн. Таймс. Ум. друк. арк. 2,56
Тираж 50 прим.

Інформаційно-видавничий відділ
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – ІВВ ЛНТУ